

Sanayici elektrikte KDV indirimi istedi

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, **sanayi** sektörünün enerji ihtiyacının 'sürekli, kaliteli ve uygun maliyetle' karşılanması'nın büyük önem taşıdığına dikkat çekip, elektrik ve doğalgaz faturalarında KDV indirimi istedi.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Meslek Komiteleri ve Enerji ve

Tabii Kaynaklar Bakanlığı, **sana-yinin** güncel enerji konularını görüşmek üzere ortak bir istişare toplantısı düzenledi. Video konferans yöntemi ile düzenlenen toplantıda konuşan **Erdal Bahçivan**, **sanayiciler** olarak enerji konusunda yaşadıkları sorunları bir rapor haline getirerek Bakanlığa sunduklarını ifade edip "Raporda da belirttiğimiz üzere öncelikle **sanayimize**, özellikle girdi maliyetlerini düşürmeye yönelik verilecek destekler artarak devam etmelidir. Enerji, **sana-yimizin** en önemli ve yüksek maliyetli girdisini oluşturuyor. **Sanayimizin** enerji ihtiyacının 'sürekli, kaliteli ve uygun maliyetle' karşılanması büyük önem taşıyor. Bu noktada, enerji maliyetlerinin **sanayimizi**, üretimimizi olumsuz etkilememesi adına yapısal ve kalıcı çözümlerin bir an evvel hayata geçirilmesi gerekiyor" dedi.

'FATURALARI İNDİRİN', 'FAİZSİZ ÖDEME GETİRİN' ÇAĞRISI

"Enerjinin verimli kullanılması" esasına dayanan ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi sertifikasına sahip şirketlere elektrik maliyetlerinde Enerji Fonu (yüzde 1) ve Elektrik Tüketim Vergisi (yüzde 1) muafiyetinin sağlanması önerisinde bulunan Bahçivan, "Yine **sanayimizin** kullandığı doğalgaz ve elektrik faturalarında yüzde 18'lik KDV'nin yüzde 1'e indirilmesi rekabet gücümüze fayda sağlayacak ve moralleri yükseltecek. Vadeleri gelen elektrik ve doğalgaz ödemeleri için de faizsiz bir vadeli ödeme imkanı getirilmesi firmalarımıza bu zorlu süreçte önemli destek olacak." diye konuştu

'Enerji ihtiyacı uygun maliyetle karşılanmalı'

ISO Başkanı Bahçivan "Enerji maliyetlerinin **sanayimizi**, üretimimizi olumsuz etkilemesi adına yapısal ve kalıcı çözümlerin bir an evvel hayata geçirilmesi gerekiyor" dedi

İSTANBUL Sanayi Odası (ISO) Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, "Sanayi sektörü ve ihracatın en önemli girdisi olan enerji ihtiyacının 'sürekli, kaliteli ve uygun maliyetle' karşılanması büyük önem taşıyor" dedi. **ISO** Meslek Komiteleri ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, **sanayinin** güncel enerji konularını görüşmek üzere ortak bir istişare toplantısı düzenledi. Video konferans yöntemi ile düzenlenen ve Bahçivan açılış konuşmasını yaptığı toplantıya Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Abdullah Tancan konuk olarak katılarak gündeme yönelik görüşlerini paylaştı. Bahçivan, yeni normalde de en hızlı ve güçlü toparlanmanın yine **sanayi** ve ihracatla gerçekleştiğinin görüldüğünü söyledi.

YÜKSEK GİRDİ MALİYETLERİ

Sanayiciler olarak enerji konusunda yaşadıkları sorunları bir rapor haline getirerek Bakanlığa sunduklarının altını çizen Bahçivan, "Raporda da belirttiğimiz üzere öncelikle **sanayimize**, özellikle girdi maliyetlerini düşürmeye yönelik verilecek destekler artarak devam etmelidir. Enerji, **sanayimizin** en önemli ve yüksek maliyetli girdisini oluşturuyor. **Sanayimizin** enerji ihtiyacının 'sürekli, kaliteli ve uygun maliyetle' karşılanması büyük önem taşıyor. Bu noktada, enerji maliyetlerinin **sanayimizi**, üretimimizi olumsuz etkilememesi adına yapısal ve kalıcı çözümlerin bir an evvel hayata geçirilmesi gerekiyor" dedi.

'KAYGILARA SEBEP OLDU'

Sanayinin büyük bölümünün temin ettiği, enerji fiyatını oluşturan Son Kaynak Tedarik Tarifesinde (SKTT) Yenilenebilir Enerji Kaynaklarını Destekleme Mekanizması'nın (YEKDEM) önemli bir ağırlığa

sahip olduğunun altını çizen Bahçivan, "Nisan ve Mayıs aylarında, YEKDEM maliyetinde yaşanan iki kat düzeyindeki artış, **sanayicilerimizde** kaygılara sebep oldu. Yenilenebilir enerji yatırımcılarımızın motivasyonunu bozmayacak, biz **sanayiciler** üzerindeki YEKDEM yükünü azaltacak uygulamalar tüm tarafların görüşleri ile bulunabilir. **Sanayi** sektörü olarak YEKDEM'e 2011 yılından bu yana 11 milyar doları aşan bir desteğimiz söz konusu. "Ülkemiz henüz herhangi bir emisyon ticaretine dahil olmamakla birlikte, yakın zamanda AB'de Yeşil Anlaşma (Green Deal) hükümlerinin hayata geçmesi ile Emisyon Ticaret Sistemine dahil olmamız ya da karbon vergisi ile karşı karşıya kalmamız söz konusu olacak. Bu bağlamda, YEKDEM katkılarımızın, bir 'karbon sertifikasına' dönüştürülmesinin, söz konusu karbon kredileri veya vergisine karşı yaptığımız emisyon azaltımının bir kanıtı olarak **sanayicilerimize** ve ihracatçılarımıza çok önemli katkısı olacak. Lisanssız elektrik üreten **sanayi-**

cilerimiz yenilenebilir enerji kaynak garantisi dışında bırakıldı. Herhangi bir ayırım yapılmadan lisanslı ya da lisanssız tüm elektrik üreticileri kapsama alınmalı.

KDV YÜZDE 1'E DÜŞÜRÜLSÜN

Enerji verimliliği ile sağlanan tasarruf, aslında enerji maliyetlerini düşürme noktasında önemli bir kaynak. Ancak, enerji verimliliği yatırımları sermaye gerektiriyor. Uygulanmakta olan desteklerin daha cazip hale getirilmesine yönelik farklı ve güçlü teşvik türleri gerekiyor. Benzer şekilde, enerjinin verimli kullanılması esasına dayanan ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi sertifikasına sahip şirketlere elektrik maliyetlerinde Enerji Fonu (yüzde 1) ve Elektrik Tüketim Vergisi (yüzde 1.0) muafiyetinin sağlanması da Bakanlığımızca değerlendirilmelidir. Yine **sanayimizin** kullandığı doğalgaz ve elektrik faturalarında yüzde 18'lik KDV'nin yüzde 1'e indirilmesi rekabet gücümüze fayda sağlayacak ve moralleri yükseltecek. Vadeleri gelen elektrik ve doğalgaz ödemeleri için de faizsiz bir vadeli ödeme imkanı getirilmesi firmalarımıza bu zorlu süreçte önemli destek olacak." dedi

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Abdullah Tancan da, "Pandemi nedeniyle geçen nisan ayında tüm **sanayide** elektrik tüketimi bir önceki senenin aynı dönemine göre yüzde 30 azalırken, mayısta yüzde 29 azaldı. Hazirandan itibaren tekrar yükselişe geçerek yüzde 12 artış oldu. Temmuzda yüzde 1'lik düşüş, ağustosta ise yine yüzde 16'lık artış oldu. Her zaman **sanayicimizin** elektrik ve doğalgazı en uygun maliyetle kullanmasını temin için çabalyoruz" dedi. (DHA)

EDİTÖRDEN

ARİF ESEN

Genel Yayın Müdürü

Yeni doğalgaz rezervi ve Covid-19 aşısı

Global **Sanayici**'nin bu sayısında da siz okurlarımıza özgün haber, analiz ve değerlendirmeleri sunuyoruz. Salgın süreci boyunca üretim çarklarının durmaması için çalışan ÇOSB yönetimi Endüstriyel Atıksu Arıtma Tesis'i'nde koronavirüs analizi yaptırdı. Analiz sonuçları negatif çıktı.

Özel ÇOSB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı birincileri mezuniyet kütüğüne isimlerini çaktı ve ÇOSB Yönetim Kurulu Başkanı Eyüp Sözdinler'den ödülleri aldı.

ISO En Büyük 500 ve İkinci En Büyük 500 araştırmalarının sonucunu açıkladı.

ISO 1000'e ÇOSB'den 37 firma girdi.

ISO En Büyük 500 ve İkinci En Büyük 500 listesindeki ilk 100 firma ve ÇOSB'den bu iki araştırmada yer alan firmaların listesiyle detaylar dergimizde.

Koçak Farma Yönetim Kurulu Başkanı Ender Koçak dergimize yaptığı açıklamada, "Covid-19 aşısının geliştirme aşamalarını tamamladık ve aşığı başarılı bir şekilde ürettik" dedi. Koçak, 2-3 ay içinde hayvan çalışmalarını tamamlayıp, insan faz çalışmalarına başlayacaklarını ve aşığı 2021 yılının ilk çeyreğinde kullanıma sunmak istediklerini söyledi. Ayrıntılar sayfalarımızda.

ÇOSB katılımcılarından Ulkar Kimya Genel Müdürü B. Berkant Köseoğlu, Covid-19 tedavisinde kullanılan Favipiravir hammaddesini tesislerinde sentezleyip üretim izni aldıklarını açıkladı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip

Erdoğan vereceği müjdeyi açıkladı: "Karadeniz'de 320 milyar metreküp doğalgaz rezervi keşfettik. Türkiye, tarihinin en büyük doğalgaz keşfini Karadeniz'de gerçekleştirdi" dedi. İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi Petrol ve Doğalgaz Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Abdurrahman Satman, bulunan rezervi ve Türkiye'nin petrol ve doğalgaz üretim-tüketimini irdeledi. Boğaziçi Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Gürkan Kumbaroğlu, Sakarya doğalgaz rezervlerinin yeni anlaşmalar için Türkiye'nin elini güçlendireceğini söyledi.

Avukat Burcu Kırçıl, internet ve sosyal medyaya ilişkin yapılan değişikliklerle getirilen 'unutulma hakkı'nın ayrıntılarını kaleme aldı. MOSDER Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Balcı, "Üç aylık pandemi zararını kamu bankalarının düşük faizli kredi kampanyası ve KDV indirimiyle bir ayda telafi ettik" dedi.

'İçimizden Biri' köşemizde Paksel Kimya Genel Müdürü Alber Köksal'ı ağırladık.

Türkiye, yurtdışı müteahhitlikte 44 firmayla yine dünya ikincisi oldu. 'Dünyanın En Büyük 250 Uluslararası Müteahhidi' listesinde Çin 74 firmayla ilk sırada yer aldı. 35 firmayla ABD üçüncü oldu. Listeye Türkiye'den hangi firmalar girdi? Sıralı liste sayfalarımızda.

Yazarlarımız Vahap Munyar, Celal Toprak ve Dr. Ahmet Temiroğlu özgün yazı ve analizleriyle bu sayımızda da Global **Sanayici**'de.

BAŞYAZI

EYÜP SÖZDİNLER

Çerkezköy Organize Sanayi
Bölgesi Yönetim Kurulu Başkanı

Üretimi kamçılacak tedbir ve teşvikler zamanı

Büyüme, sanayi üretimi, ihracat gibi farklı ve değişik zamanlara ait veriler arka arkaya yayınlandıkça herkesin aklı karışıyor. Tecrübeli bir sanayici olarak bu verilerin bizim için önem ve anlamını sizlerle paylaşmak istiyorum.

TÜİK'in açıkladığı ikinci çeyrek, yani Nisan-Mayıs-Haziran büyüme verileri, ekonominin, ilk çeyreğe göre yüzde 11 ve önceki yılın ilk çeyreğine göre yüzde 9.9 küçüldüğünü ortaya koyuyor. İhracatta yüzde 35'lik ve hizmet sektöründe yüzde 25'lik yıllık rekor küçülmelerle karşılaştık. Sanayi sektörümüzde de yüzde 16.5'lik dikkat çekici daralma var.

Korkutucu gözükken bu veriler aslında salgının çok hızlı yükseliş gösterdiği ve pandemik kısıtlamaların en yoğun biçimde yaşandığı 'karanlık' bir döneme ait. Milyonların eve kapandığı, arz ve talebin minimuma indiği, şirketlerin çalışmadığı, üretimin durduğu, hizmetlerin sıfırlandığı, dünya çapında ağır korkunun hüküm sürdüğü bir dönemde ortaya çıkan rakamlar...

Bu noktada şunu da vurgulamakta fayda var, açıklanan büyük oranlı küçülme rakamları bu döneme ilişkin beklenen küçülme oranlarından daha düşük geldi. İkinci çeyreğe ilişkin beklentiler eksi yüzde 15'lere ulaşıyordu.

Üçüncü çeyreğin son ayına girerken bu kez tersine önemli beklentiler var. Ekonomik büyümenin öncü göstergelerinden biri olan İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat PMI (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) Temmuzda 56.9 olarak gerçekleşti. Böylece Şubat 2011'den beri en yüksek seviye kaydedildi. Eşik değer olan 50.0'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre,

PMI hazırında 53.9 değerini almıştı.

Kısacası, üçüncü çeyrekte ciddi toparlanma belirtileri var. Belki de iki haneli büyüme ikinci çeyrekteki kaybın büyük kısmını geri alacak. Ancak sanayi üretimimiz halen istenilen seviyeden çok uzakta. Sabit yatırımlarda daralma azalıyor ve iki yıldır yatırım iştahi düşük seviyede seyrediyor. Bir an önce yatırımları teşvik eden kalıcı düzenlemeler yapılması tüm camiamızın beklentisidir. Ulusal ekonomimizin güçlendirilmesi, sağlıklı ve sürdürülebilir bir büyüme, ulusal sanayi üretiminin, özellikle de katma değeri yüksek üretim yapan imalat sanayisinin güçlendirilmesiyle mümkün olacaktır.

Birçok kez vurguladığım gibi, bizim asıl beklenti ve isteğimiz, kararlı, sürekli, önümüzü rahatça görebildiğimiz bir güven ortamında çalışmaktır. Durmaksızın artan döviz kurunun geleceğine ilişkin kaygılarımız büyümektedir. Enflasyon yükselmektedir ve bu da faizlerin yükselmesini beraberinde getirecektir. Pandeminin yeniden yükselişte olduğu bir dönemde talebin de bu zor koşullarda kısılıp azalması ihtimali, sanayiciyi endişe bulutlarının içine sokmaktadır.

Kısa çalışma ödeneğinin yeniden iki ay uzatılmasını olumlu, sevindirici bir karar olarak değerlendiriyoruz. Ancak defalarca vurguladığımız, pandemi dönemine ilişkin ve Ekim-Kasım-Aralık aylarında ödenecek vergi ve SGK ödemelerinin 2021 yılı ortalarına ertelenmesi taleplerimize karşılık bulamadık. Üretimi kamçılacak, bizi mutlu edecek birkaç yıllık derli toplu teşvik, tedbir paketine acil ihtiyacımız var.

Milletimize, sevgili sanayici dostlarıma sağlıklı, mutlu, huzurlu, aydınlık günler diliyorum.

İSO İKİNCİ 500-2019

‘İSO İkinci 500-2019’ araştırmasıyla KOBİ’lerin röntgenini çekti

‘Türkiye’nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2019’ yılı araştırmasına göre, üretimden satış büyüklüğüne göre en büyük kuruluş 482 milyon 130 bin lira ile Panasonic Life Solutions oldu. 482 milyon 54 bin liralık satışıyla Kervan Gıda ikinciliği alırken, 481 milyon 440 lira ile de AKA Otomotiv üçüncü sırada yer aldı.

İstanbul Sanayi Odası (İSO), geçen ay açıkladığı “İSO Türkiye’nin 500 Büyük Kuruluşu-2019” araştırmasının ardından, “İSO Türkiye’nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2019” araştırmasını da kamuoyu ile paylaştı. 2019 yılında İSO İkinci 500’ün üretimden satışları yüzde 14.2 oranında artarak 137.5 milyar TL’den 157 milyar TL’ye yükseldi. “Türkiye’nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” 2019 yılı araştırmasına göre, üretimden satış büyüklüğüne göre en büyük kuruluş 482 milyon 130 bin lira ile Panasonic Life Solutions oldu. 482 milyon 54 bin liralık satışıyla Kervan Gıda ikinciliği alırken, 481 milyon 440 lira ile de AKA Otomotiv üçüncü sırada yer aldı.

► İKİNCİ 500’DE ÜRETİMDEN SATIŞLAR YÜZDE 14.2, İSTİHDAM YÜZDE 4.1 ARTTI

İSO İkinci 500 araştırmasının sonuçlarını açıklayan İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, “İSO İkinci 500 çalışmamız, en az İSO En Büyük 500 çalışmamız kadar değerlidir. Bu çalışmamızın değeri ekonomimizde taşıdıkları ağırlığın yanı sıra üretimin ve kalkınmanın da geleceğini temsil eden KOBİ’lerin durumunu yansıtmıştı ileri geliyor” dedi.

Bahçivan şunları söyledi: “İkinci 500 araştırmamızın kapsadığı yıl olan 2019,

KOBİ’lerimiz için birçok açıdan zor bir yıldır. **Sanayicilerimiz**, bir yandan dünyada yükselen gümrük duvarlarının ve küresel ekonomideki yavaşlamanın etkilerini hissederken yurtiçinde de 2018’de yaşanan finansal şokların yaralarını sarmaya çalıştı. Hatırlanacağı gibi yılın ilk yarısında uygulanan ekonomik dengelenmeye yönelik sıkı para politikalarının etkileriyle iç talep zayıf seyretti. Satışlarda belli bir ivme kaybı yaşandı. Bu nedenle İSO İkinci 500 şirketlerinin üretimden satışlarını yüzde 14.2, istihdamını da yüzde 4.1 oranında artırmalarını bir başarı olarak görmeliyiz. 2019 yılında dünya ekonomisinde görülen yavaşlama, Türkiye’deki KOBİ’leri de doğrudan ve dolaylı olarak olumsuz etkilemiştir. Dünya ticaretinde korumacılık ve yavaşlamanın, KOBİ’lerin küresel değer ve tedarik zincirlerine katılımını zorlaştırdığı bir yıl olan 2019 yılındaki bu artış, 2017’deki yüzde 30.9 ve 2018’deki yüzde 27.8’lik artışlarla kıyaslandığında, üretimden satışlardaki büyüme performansının yavaşladığına işaret etti. Söz konusu bu oran aynı zamanda son üç yılın en düşük artışı olarak dikkat çekti.

İSO İkinci 500 içindeki 463 şirket, üretimlerinin önemli bir kısmını dış pazarlara da yapıyor. Dolayısıyla üretimden satışların artış hızındaki bu düşüşte, iç pazar kadar dış

İSO İKİNCİ 500-2019

pazar taleplerindeki bozulma da etkili oldu. Türk KOBİ'leri, büyük şirketlere kıyasla dünya ticaretindeki bu yavaşlamadan daha çok etkilense de İSO İkinci 500'de yer alan şirketlerin ihracatını yüzde 9,4 oranında artırması dikkat çekicidir. Bu performansı, İSO İkinci 500 firmalarının iç talepteki durağanlığı dış pazarlara yönelerek telafi etme konusundaki esnekliğini göstermesi bakımından değerli bulunduğumu ifade etmek istiyorum.”

► MALİ BORÇLARINI YÜZDE 1.7 AZALTILAR

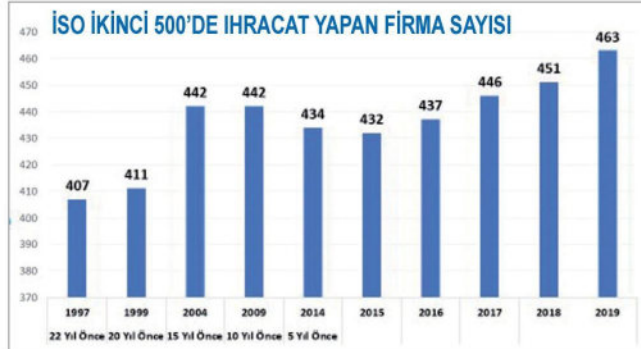
İSO İkinci 500'deki firmaların finansal riskleri yönetme ve karlılığı sürdürme konusundaki başarılı performansına dikkat çeken İSO Başkanı Bahçivan, “2019'da faaliyet karlılığındaki düşüşe rağmen, finansman giderleri ve kambiyo net zararında belirgin bir düşüş ve vergi öncesi dönem karlılığında iyileşme söz konusu. Ayrıca firmalarımızın bu dönemde ek borçlanmadan kaçınarak mali borçlarını yüzde 1.7 azalttığını ve özkaynakları destekleyerek borç/aktif oranını yüzde 60'ın altına düşürebildiğini görüyoruz. Bu gelişmeler, 2018 türbülansının ardından reel sektörde çok daha gözle görülür hale gelen bilanço riskinin hafifletilmesi açısından oldukça değerli. İSO İkinci 500 araştırmamızın umut verici bir başka verisi ise teknoloji yoğunluğuna göre katma değer dağılımında orta-yüksek ve yüksek teknolojilerin payının yüzde 23,7'den yüzde 26,4'e yükselmiş olmasıdır. Yine gerek Ar-Ge yapan şirket sayısındaki yükseliş gerekse Ar-Ge harcamalarındaki artış gibi göstergeler KOBİ'lerimizin inovasyon ve teknolojik dönüşüm iştahının arttığını işaret ediyor. 2017'de 188 olan AR-GE yapan kuruluş sayısı, 2018'de belirgin bir artışla 218'e çıkmıştı. 2019'da ise AR-GE yapan kuruluş sayısının 231 ile en yüksek seviyesine ulaştı. Diğer yandan finansmanla ilgili sıkıntılar, İSO 500'deki gibi, İSO İkinci 500'ü oluşturan şirketlerimiz için de geçerliliğini korumaktadır. İSO İkinci 500'de finansman giderlerinin faaliyet karına oranı, 2019 yılında yüzde 52,6'dan yüzde 47,5'e inmiş görünse de; finansman giderlerinin bu şirketlerimizde de karlılığı önemli ölçüde sınırladığını söylememiz gerekiyor” dedi.

Bahçivan, **sanayicilerin** zor koşullarda çalışmalarını

Not: Paylar net satışlara göre hesaplanmıştır.

İSO İKİNCİ 500'DE TEMEL GÖSTERGELER	2017		2018		2019		Değişim (%)		
	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	2017/2016	2018/2017	2019/2018
Üretimden Satışlar (Net)	107.605	-	137.497	-	157.024	-	30,9	27,8	14,2
Faaliyet Karı (Zararı)	12.527	10,3	19.009	12,1	16.829	9,4	43,9	51,7	-11,5
Finansman Giderleri	5.361	4,4	9.999	6,4	7.989	4,5	21,7	86,5	-20,1
Faiz Amortisman ve Vergi Öncesi Kar (EBITDA)	16.605	13,6	23.220	14,7	21.921	12,3	49,3	39,8	-5,6
Dönem Karı (Zararı) (V.Ö.)	7.385	6,1	8.972	5,7	10.554	5,9	67,2	21,5	17,6

İSO İKİNCİ 500'DE AR-GE HARCAMALARI	Anket Verileri						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
AR-GE Harcamaları (Milyon TL)	172,8	223,4	283,6	290,0	488,5	498,6	721,2
AR-GE Harcamaları/Üretimden Satışlar (%)	0,27	0,31	0,37	0,35	0,45	0,36	0,46

sürdüdüğünü belirterek sözlerin şöyle tamamladı: “Her şeye karşın İSO İkinci 500 verilerinde de görüyoruz ki, **sanayinin** ve **sanayicimizin** 2019 yılının zorlu koşullarında göstermiş olduğu performans takdire şayandır. **Sanayicilerimiz** bugünkü Covid-19 pandemi koşullarında görüldüğü gibi bir yıl önce de, zorluklara rağmen ekonomideki en temel işlevi olan üretmeyi sürdürüp, aş ve iş yaratmayı başararak Türkiye'nin ve Türkiye ekonomisinin yanında olma sorumluluğunu güçlü bir şekilde göstermiştir.”

ISO İKİNCİ 500-2019

ISO 1000'de ÇOSB'den 37 firma yer aldı

ÇOSB Yönetim Kurulu Başkanı Eyüp Sözdinler, "ISO En Büyük 500-2019 listesine ÇOSB'den 18 firmanın, ISO İkinci Büyük 500-2019'a da bölgemizden 19 sanayi kuruluşunun girmesi bizim için önemli bir gösterge. Bu veriler, üretim, istihdam ve ihracat üssü ÇOSB'nin ISO devler ligindeki yerini perçinliyor" dedi.

İstanbul Sanayi Odası (ISO) Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2019 araştırmasının sonuçlarını açıkladı. ISO İkinci Büyük 500'de Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'nden (ÇOSB) 19 sanayi kuruluşu yer aldı. ISO'nun En Büyük İkinci 500-2019 listesine Ozon Tekstil 4'üncü, Yünsa 14'üncü, Yılmaz Redüktör 70'inci sıradan girerek ÇOSB'den araştırmaya giren ilk üç firma oldu. ISO En Büyük İkinci 500-2018 araştırmasına ÇOSB'den 17 firma girmişti.

ISO En Büyük 500 Sanayi Kuruluşu-2019 araştırmasında ÇOSB'de faaliyet gösteren 18 firma kendilerine yer bulmuştu. Böylece ISO'nun 2019 verilerine göre hazırladığı Türkiye'nin en büyük 1000 firması listesine ÇOSB'den 37 firma girmiş oldu. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından 2018 verileri esas alınarak hazırlanan "Türkiye'nin En Büyük 1000 İhracatçı Firması" listesinde ise ÇOSB'den 31 firma yer almıştı.

► SÖZDİNLER: KATILIMCILARIMIZI KUTLARIM

İstanbul Sanayi Odası'nın (ISO) 50 yıldır aralıksız yayınladığı Türkiye'nin en kapsamlı ve en detaylı sanayi kuruluşları araştırmasını değerlendiren ÇOSB Yönetim Kurulu Başkanı Eyüp Sözdinler, "ISO En Büyük 500-2019 listesine ÇOSB'den 18 firmanın, ISO İkinci Büyük 500-2019'a da bölgemizden 19 sanayi kuruluşunun girmesi bizim için önemli bir gösterge. Bu veriler; üretim, istihdam ve ihracat üssü

2019 / ISO İKİNCİ 500'DE YER ALAN ÇOSB FİRMALARI				
	2019	2018	Kuruluşlar	Üretimden Satışlar (Net - TL)
1	4	-	Ozon Tekstil Konfeksiyon San. ve Tic. A.Ş.	476.833.041
2	14	23	YÜNİSA Yünlü San. ve Tic. A.Ş.	469.622.670
3	70	67	Yılmaz Redüktör San. ve Tic. A.Ş.	409.232.640
4	92	175	Schott Orim Cam San. ve Tic. A.Ş.	393.562.687
5	95	53	Akplas Plastik Kalıp San. ve Tic. A.Ş.	392.478.044
6	129	143	Argon Kimya San. ve Tic. A.Ş.	370.768.146
7	179	24	Akım Metal San. ve Tic. A.Ş.	338.138.824
8	194	96	Pireks Bakır Alaşımları San. ve Tic. A.Ş.	327.547.196
9	211	-	Tübaş Tekstil Ürünleri Boyama San. ve Tic. A.Ş.	319.090.903
10	260	250	Beks Çorap ve İç Giyim San. ve Tic. A.Ş.	299.935.197
11	264	323	Boylek Reçine Boya ve Kimya San. Tic. A.Ş.	296.079.737
12	267	408	Bony Tekstil İşletmeleri San. ve Tic. A.Ş.	295.235.768
13	356	423	Botaş Nehir Boya Emprime San. Tic. A.Ş.	260.107.208
14	411	417	Hema Otomotiv Sistemleri A.Ş.	240.098.260
15	444	258	Farel Plastik Elektrik ve Elektronik İmalat Sanayi A.Ş.	218.842.591
16	468	-	Akripol Kimya San. Tic. Ltd. Şti.	209.854.542
17	471	-	Gökçağ Kumaşçılık San. ve Tic. A.Ş.	208.475.735
18	488	365	Pehlivanoglu Kağıt Kağıt Mamulleri ve Ambalaj San. Tic. A.Ş.	203.474.904
19	494	492	2M Kablo San. ve Tic. A.Ş.	202.246.469

ÇOSB'nin ISO devler ligindeki yerini perçinliyor. Planlı kalkınmanın merkezleri OSB'lerin önemini ortaya koyuyor. Ekonomi üzerinde ağır etkileri olan bir pandemi dönemini yaşıyoruz. Bu salgın döneminde çok önem verdiğimiz tek konu Türkiye ekonomisinin çarklarının dönmesiydi. Çarkların dönüşünü ÇOSB'de sağladık. Çarklar dönerken çalışanlarımızın sağlığıyla da yakından ilgilendik. Gözümüzden kaçan bir olumsuzluk olmaması için arıtma tesislerimizde gerekli incelemeleri ve testleri yaptık. Atık sularda Covid-19 virüsüne dair bir bulgu bulamadık. Türkiye'nin üretim üssünden ISO listesine daha çok firmamızın girmesini canı gönülden istiyoruz. Çalışmalarımız hep katma değeri yüksek üretim için. Katılımcılarımızın tümünü kutlarım" dedi. •

ISO Türkiye İmalat PMI

temmuzda 56.9, ağustosta 54.3 oldu

Ekonomik büyümenin öncü göstergesi olan imalat **sanayi** performansında en hızlı ve güvenilir referans kabul edilen **Istanbul Sanayi Odası (ISO) Türkiye İmalat PMI** (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) ağustosta 54.3 düzeyinde gerçekleşti. Covid-19 salgınından kaynaklı sert daralmanın ardından, Türk imalat sektörü böylece üst üste üç ay güçlenen bir performans sergiledi. Bu dönemde toplam yeni siparişlere göre yavaş olmakla birlikte yeni ihracat siparişleri de artış gösterdi. **ISO Türkiye** Sektörel PMI ağustos verilerine göre de imalat **sanayi** sektörlerinin çoğu ağustosta toparlanma bölgesinde kaldı ancak farklı faaliyet alanları arasında eğilimler belirgin ayrışmalar gösterdi. Takip edilen 10 sektörün sekizi ağustosta üretim artışı gerçekleştirdi. En güçlü yükseliş, talep koşullarındaki iyileşmeye bağlı olarak rekor büyüme kaydeden kara ve deniz taşıtları sektöründe gerçekleşti. Hem gıda ürünleri hem de giyim ve deri ürünleri sektörlerinde üretim, yeniden büyüme bölgesine geçti. **ISO PMI**'da eşik değer olan 50.0'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, temmuzda 56.9 olarak ölçülen manşet PMI ağustosta 54.3 düzeyinde gerçekleşti.

İSO TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞUNUN İLK 100'Ü - 2019				İSO TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞUNUN İLK 100'Ü - 2019							
500 SIRA NO	2019	2018	KURULUŞLAR	BAĞLI OLDUĞU ODA / KAMU	ÜRETİMDEN SATIŞLAR (NET) (TL)	500 SIRA NO	2019	2018	KURULUŞLAR	BAĞLI OLDUĞU ODA / KAMU	ÜRETİMDEN SATIŞLAR (NET) (TL)
1	1		TÜPRAŞ Petrol Rafinerileri A.Ş.	Kocaeli	87.949.306.283	51	61		BMC Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	Ege Bölgesi	3.396.379.700
2	2		Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	İstanbul	37.070.563.066	52	70		Toros Tanım San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	3.386.939.367
3	3		Toyota Otomotiv Sanayi	Sakarya	26.850.659.907	53	51		İpragaz A.Ş.	İstanbul	3.360.533.727
4	4		Oyak-Renault	İstanbul	24.635.365.339	54	56		BRİSA Bridgestone Sabancı Lastik	Kocaeli	3.355.657.610
5	-		Star Rafineri A.Ş.	Ege Bölgesi	20.831.490.442	55	36		İzmir Demir Çelik Sanayi A.Ş.	Ege Bölgesi	3.307.473.850
6	6		Arçelik A.Ş.	İstanbul	18.618.318.252	56	48		Türk Traktör ve Ziraat Makineleri	Ankara	3.294.932.820
7	5		TOFAŞ	İstanbul	17.214.311.459	57	58		SÜTAŞ Süt Ürünleri A.Ş.	Karacabey	3.241.113.611
8	7		İskenderun Demir ve Çelik A.Ş.	İskenderun	16.391.885.570	58	59		Banvit Bandırma Yem Sanayi A.Ş.	Balıkesir	3.235.759.055
10	8		Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları	İstanbul	14.146.073.159	59	38		Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.	Kamu	3.152.360.314
11	15		Aselsan	Ankara	12.591.587.725	60	69		MAN Türkiye A.Ş.	Ankara	3.118.994.638
12	10		Hyundai Assan Otomotiv	Kocaeli	10.903.560.018	61	43		Diler Demir Çelik Endüstri ve A.Ş.	İstanbul	3.000.674.477
13	11		Çolakoğlu Metalurji A.Ş.	İstanbul	10.338.694.378	62	55		MMK Metalurji San. Tic. ve Liman	Dörtüyl	2.953.852.140
14	12		Mercedes-Benz Türk A.Ş.	İstanbul	9.943.691.164	63	60		İçdaş Elektrik Enerjisi Üretim A.Ş.	Çanakkale	2.952.193.096
16	9		İçdaş Çelik Enerji Tersane A.Ş.	İstanbul	9.803.127.248	64	84		Kazan Soda Elektrik Üretim A.Ş.	Ankara	2.923.368.100
17	13		PETKİM Petrokimya Holding A.Ş.	Ege Bölgesi	9.233.405.399	65	62		ASAŞ Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	2.908.037.114
18	22		TUSAŞ-Türk Havacılık A.Ş.	Ankara	8.677.894.242	66	86		Şenpiliç Gıda Sanayi A.Ş.	Sakarya	2.894.895.278
19	33		EÜAŞ Elektrik Üretim A.Ş.	Kamu	8.515.825.488	67	71		Soda Sanayi A.Ş.	İstanbul	2.790.339.777
20	17		BSH Ev Aletleri San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	8.359.211.422	68	77		Sasa Polyester Sanayi A.Ş.	Adana	2.758.588.277
21	14		Vestel Elektronik San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	7.834.471.752	69	67		Erdemir Çelik Servis Merkezi San.	Kocaeli	2.707.591.115
22	18		Aygaz A.Ş.	İstanbul	7.096.871.977	70	122		Trakya Cam Sanayi A.Ş.	İstanbul	2.683.580.577
23	21		Vestel Beyaz Eşya San.	İstanbul	6.973.646.070	71	54		Kaptan Demir Çelik Endüstrisi A.Ş.	İstanbul	2.667.090.370
24	20		Tosçelik Profil ve Sac Endüstrisi	İskenderun	6.821.596.719	72	64		Yazıcı Demir Çelik Sanayi A.Ş.	İstanbul	2.655.120.810
25	25		Unilever San. ve Tic. T.A.Ş.	İstanbul	6.450.827.343	73	72		Tosyalı Toyo Çelik A.Ş.	Osmaniye	2.636.427.236
26	23		KARDEMİR Karabük Demir Çelik	Karabük	5.947.670.908	74	81		Tatmetal Çelik San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	2.573.533.611
27	19		Borçelik Çelik San. Tic. A.Ş.	İstanbul	5.833.302.956	75	82		JTI Tütün Ürünleri Sanayi A.Ş.	Ege Bölgesi	2.539.723.345
28	24		Er-Bakır Elektrolitik Bakır A.Ş.	Denizli	5.590.822.991	76	57		Modern Karton San. ve Tic. A.Ş.	Çorlu	2.534.389.060
29	26		Sarkuysan Elektrolitik Bakır San.	Kocaeli	5.280.678.279	77	85		ROKETSAN Roket San. ve Tic. A.Ş.	Ankara	2.527.326.947
30	45		Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş.	Kocaeli	5.240.529.005	78	91		Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü	Kamu	2.513.343.408
31	28		Bosch San. ve Tic. A.Ş.	Bursa Ticaret	5.235.877.230	79	73		Bosch Termoteknik İstima A.Ş.	Manisa	2.495.028.779
32	29		Eren Enerji Elektrik Üretim A.Ş.	Zonguldak	5.142.855.672	80	52		Borusan Mannesmann Boru San.	İstanbul	2.488.733.974
33	37		Eti Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Eskişehir	5.064.201.391	81	88		Atakaş Çelik San. ve Tic. A.Ş.	Dörtüyl	2.483.990.268
34	39		Enerjisa Enerji Üretim A.Ş.	Kocaeli	4.788.222.730	82	80		Gülşan Sentetik Dokuma San.	Gaziantep	2.454.739.502
35	32		Assan Alüminyum San. ve Tic.	İstanbul	4.735.845.003	83	74		Posco Assan TST Çelik Sanayi	Kocaeli	2.424.295.327
36	27		Eti Maden İşletmeleri Genel Müd.	Kamu	4.599.424.093	85	102		Anadolu Cam Sanayi A.Ş.	İstanbul	2.340.298.608
37	42		Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı	Kamu	4.440.145.122	86	100		Kıpaş Mensucat İşletmeleri A.Ş.	K.Maraş	2.329.540.170
38	-		Eti Bakır A.Ş.	İnebolu	4.403.956.126	87	92		Bunge Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	2.308.164.629
39	47		Hayat Kimya Sanayi A.Ş.	İstanbul	4.218.086.172	88	90		Atlas Enerji Üretim A.Ş.	İstanbul	2.283.175.406
40	31		Milangaz LPG Dağıtım A.Ş.	İstanbul	4.183.924.272	89	76		Namet Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Kocaeli	2.258.116.827
41	30		Kroman Çelik Sanayi A.Ş.	Kocaeli	4.011.288.457	90	133		Makina ve Kimya Endüstrisi (M.K.E.K.)	Kamu	2.219.654.630
42	35		Yücel Boru ve Profil Endüstrisi	İstanbul	3.965.914.426	91	93		Abaloğlu Yem-Soya Sanayi A.Ş.	Denizli	2.186.330.736
43	65		Nadir Metal Rafineri San. ve Tic.	İstanbul	3.883.238.111	92	49		Otokar Otomotiv ve Savunma Sanayi	İstanbul	2.182.370.896
44	46		Kastamonu Entegre Ağaç San.	İstanbul	3.828.375.148	94	115		Tusaş Motor Sanayi A.Ş.	Eskişehir	2.174.890.126
45	50		Coca-Cola İçecek A.Ş.	İstanbul	3.790.697.383	95	98		Petlas Lastik San. ve Tic. A.Ş.	Kırşehir	2.172.402.158
46	41		AKSA Akrilik Kimya Sanayi A.Ş.	Yalova	3.722.101.899	96	96		Sanko Tekstil İşletmeleri	Gaziantep	2.146.184.392
47	34		Baştuğ Metalurji Sanayi A.Ş.	Osmaniye	3.707.832.143	97	97		Abdi İbrahim İlaç San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	2.141.053.054
48	53		Türkiye Kömür İşletmeleri	Kamu	3.651.639.428	98	87		Goodyear Lastikleri T.A.Ş.	İstanbul	2.101.064.225
49	44		Konya Şeker San. ve Tic. A.Ş.	Konya	3.544.617.111	99	99		Autoliv Cankor Otomotiv A.Ş.	Kocaeli	2.098.945.656
50	40		Philips Philip Morris Sabancı	İstanbul	3.426.968.235	100	-		BEYPİ Beypazarı Tanımsal A.Ş.	Bolu	2.077.503.219

ISO EN BÜYÜK 500-2019

ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan:

Katma değerdeki yüksek teknolojili üretimin payı yüzde 6.9'a yükseldi

ISO'nun "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre 2019 yılının zirvesinde 87 milyar 949 milyon lira üretimden satışlarıyla yine TÜPRAŞ yer aldı. Ford Otomotiv 37 milyar 71 milyon lirayla ikinciliğini, Toyota Otomotiv 25 milyar 851 milyon lira üçüncülüğünü korudu. ISO 500'e bu yıl ilk kez katılan Star Rafineri de listeye beşinci sıradan girdi.

ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan (ortada) ile ISO Başkan Yardımcıları İrfan Özhamamettli (solda) ve Sadık Ayhan Saruhan'ın (sağda) katıldığı toplantıda, sanayi tarihini, sanayi kültürünü yaşatmak ve genç kuşaklara aktarmak adına 1970 yılı sayısının orijinal baskısı da dağıtıldı. Önceki yıllarda ise 1968 ve 1969'da yayınlanan ve birbirinden yayınlanan araştırmanın ilk ve ikinci sayıları baskısı dağıtılmıştı. 1970 yılına ait ISO araştırmasının tıpkı basımı yapılarak toplantıda dağıtıldı. Daha önce 1968 ve 1970 yıllarına ait araştırmanın tıpkı basımı dağıtılmıştı.

Istanbul Sanayi Odası'nın (ISO) 1968 yılından bu yana aralıksız gerçekleştirdiği ve sektör için en değerli verileri oluşturan

"Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasının 2019 yılı sonuçları açıklandı. Odakule Fazil Zübü Meclis Salonu'nda düzenlenen basın toplantısında ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan tarafından açıklanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre, 2019 yılında sanayinin zirvesinde 87 milyar 949 milyon lira üretimden satışları ile yine TÜPRAŞ yer aldı. 52 yıldır kesintisiz bir şekilde kamuoyuna sunulan listede Ford Otomotiv 37 milyar 71 milyon lira üretimden satışlarıyla ikinciliğini, Toyota Otomotiv de 25 milyar 851 milyon lira üretimden satışlarıyla üçüncülüğünü korudu. Sıralamada Oyak Renault da 24 milyar 635 milyon lira üretimden satışlarıyla dördüncü oldu. Böylece ilk dört şirket, 2019 yılında bir önceki senenin sıralamasına göre değişmedi.

ISO 500 araştırmasına bu yıl ilk kez katılan Star Rafineri de 20 milyar 831 milyon liralık üretimden satışları ile listeye beşinci sıradan girdi. Sanayinin check-up'ı olarak nitelenen, sanayi sektörü başta olmak üzere Türkiye ekonomisinin büyümesinden ihracatına, finansmandan yatırım iklimine kadar birçok alanda detaylı bilgiler içeren ve araştırmaya göre, Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2018 yılında 878 milyar lira olan üretimden satışlarını 2019 yılında yüzde 16.4 oranında artırarak 1 trilyon liranın üzerine çıkardı. 2019 yılındaki artış, 2017'deki yüzde 33.2 ve 2018'deki yüzde 34.5'lik oranlarıyla kıyaslandığında, son üç yılın en düşük artışı olarak dikkat çekti, büyüme performansı yavaşladı. ISO 500'ün ihracatı da yüzde 2.4 artışla 73.5 milyar dolar

İSO EN BÜYÜK 500-2019

oldu. Listede 30 yıl önce ihracat yapan firma sayısı 409 iken, son yıllarda bu rakam 450'ler bandını aştı ve 2019 yılında 463'e çıktı. İSO 500'ün Türkiye sanayi ihracatı içindeki payı yüzde 42 oldu. İstanbul Sanayi Odası olarak, 52 yıldır kesintisiz bir şekilde kamuoyuna sunduğumuz "İSO-Türkiye"nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın 2019 yılı sonuçlarını paylaşmak üzere, maalesef hayatımızı olumsuz etkilemeye devam eden Covid-19 pandemi koşullarında bir araya gelmiş bulunuyoruz.

► EN BÜYÜK AVANTAJIMIZ DÜŞÜK FAİZLER

Araştırmanın açıklanmasında konuşan Bahçıvan: "Orta-yüksek ve yüksek teknolojinin katma değerdeki payı ilk kez yüzde 30.4'e çıktı. Bunun savunma ve havacılık sanayi sektörlerinden kaynaklandığı düşünülüyor. Bununla birlikte araştırma gösterdi ki sanayici borçla yaşamak zorunda. Bu borcu çevirebilmek adına düşük faizlere ihtiyaç duyuyor. En büyük avantajımız, faizlerin düşük seviyede seyretmesi. Yüksek faizle mücadele hafife alınmamalı." Dünya ekonomisinin bir analizi yapan Bahçıvan, "Çeşitli negatif faktörlerin sonucu olarak 2019 yılında gelişmiş ülkelerde büyümenin yüzde 1.7 ile son yılların en düşük seviyesine indiğini gördük. ABD yüzde 2.3, Euro bölgesi ise yüzde 1.3 büyürken, dünya ekonomisindeki büyüme yüzde 2.9 ile son 10 yılın en düşük seviyesinde gerçekleşti" dedi.

► YÜKSEK TEKNOLOJİNİN KATMA DEĞER İÇİNDE PAYI ARTIYOR

İSO Yönetim Kurulu Başkanı Bahçıvan şunları söyledi: "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmamızın sonuçlarına bu çerçeveden baktığımızda, sonuçların dış faktörlerin de etkisiyle yaşanan finansal türbülansın ve ardından gelen dengelenme sürecinin etkilerini yansıttığını söyleyebiliriz. Dünyada ivme kaybeden ekonomik aktivite, ülkemizde ise artan maliyetler ve talepteki durağanlık gibi faktörlerin etkisiyle, 2019 yılını yüzde 0.9 büyüme ile kapattık. Sanayi sektörümüz de aynı yıl ancak yüzde 0.2 büyüdü. Geçen yılın ekonomik konjonktüründen söz ederken, peş peşe yapılan seçim atmosferinin ekonomi üzerindeki olum-

KÂRLILIK GÖSTERGELERİ	Tutar (Milyon TL)		Değişim (%)	Net Satışlara Göre Pay (%)	
	2018	2019		2018	2019
Faaliyet Karı	107.822	92.113	-14,6	10,9	8,1
+ Diğer Faaliyetlerden Olan Gelir ve Karlar	270.001	154.318	-42,8	27,4	13,5
Kambiyo Karları	231.502	112.892	-51,2	23,5	9,9
Diğer	38.499	41.427	7,6	3,9	3,6
- Diğer Faaliyetlerden Olan Gider ve Zararlar	214.184	117.090	-45,3	21,7	10,2
Kambiyo Zararları	200.021	98.915	-50,5	20,3	8,6
Diğer	14.164	18.175	28,3	1,4	1,6
Üretim Faaliyeti Dışı Gelirler (Net)	55.817	37.229	-33,3	5,7	3,3
Net Kambiyo Karları	31.482	13.977	-55,6	3,2	1,2
Diğer	24.335	23.252	-4,5	2,5	2,0
Finansman Öncesi Kar	163.639	129.342	-21,0	16,6	11,3
Finansman Giderleri	95.823	63.831	-33,4	9,7	5,6
Dönem Karı (Zararı) (V.Ö.)	63.528	61.614	-3,0	6,4	5,4

suz etkilerini özellikle vurgulamak isterim. Bu bağlamda 500 Büyük sonuçları hakkında şunun altını çizmek isterim: 500 Büyük sanayi kuruluşumuz, 2019 yılında önceki dönemlerden devrolan finansal kırılganlıkların yarattığı zorluklara karşı verdiği çetin mücadele ile, büyüme patikasına geri dönüş çabasının sancılarını bir arada yaşamıştır. İSO 500 Büyük sonuçlarına göre; son 3 yıldan beri istikrarlı bir şekilde gerek orta-yüksek gerekse yüksek teknoloji yoğunluklu sanayilerin yaratılan katma değer içindeki payı artış gösteriyor. 2017'de yüzde 20.2 olan orta-yüksek teknoloji payı, 2018'de yüzde 22.2'ye, 2019'da ise yüzde 23.5'e yükselmiştir. Yine 2017'de yüzde 3.6 olan yüksek teknoloji payı da 2018'de yüzde 5.3'e, 2019'da da yüzde 6.9'a çıkmıştır. 2019 yılında ilk kez orta-yüksek ve yüksek teknolojinin yaratılan katma değerdeki payı yüzde 30'u geçmiştir. Bunlar

hiç kuşkusuz gelecek adına umut verici iyileşmelerdir."

► AR-GE HARCAMALARI YÜZDE 152 ARTTI

Bahçıvan açıklama- larını şöyle sürdürdü: "Sanayimizin teknoloji yoğunluklu katma değer üretmesinin önünü açacak faktör- lerden biri de, şirket-

TEMEL GÖSTERGELER	2017		2018		2019		Değişim (%)		
	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	2017/2016	2018/2017	2019/2018
Üretimden Satışlar (Net)	652.712	-	878.035	-	1.021.869	89,3	33,2	34,5	16,4
Faaliyet Karı (Zararı)	70.612	9,6	107.822	10,9	92.113	8,1	34,8	52,7	-14,6
Finansman Giderleri	35.175	4,8	95.823	9,7	63.831	5,6	21,3	172,4	-33,4
Faiz Amortisman ve Vergi Öncesi Kar (EBITDA)	94.732	12,9	140.228	14,2	128.868	11,3	24,4	48,0	-8,1
Dönem Karı (Zararı) (V.Ö.)	53.085	7,2	63.528	6,4	61.614	5,4	40,7	19,7	-3,0

Not: Paylar net satışlara göre hesaplanmıştır.

İSO EN BÜYÜK 500-2019

İSO 500'e ÇOSB'den 18 firma girdi

İSO (İstanbul Sanayi Odası) tarafından her yıl açıklanan, Türkiye'nin sanayi konusundaki en kapsamlı ve uzun soluklu çalışması olan 'Türkiye'nin En Büyük 500 Sanayi Kuruluşu' araştırmasının 2019 yılı rakamları açıklandı. İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçıvan'ın açıkladığı çalışmada yine Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'nin (ÇOSB) göğsünü kabartan bir tablo yaşandı. ÇOSB'den 18 firma ülkemizin en büyük 500 firması arasında yer almayı başardı.

Açıklanan listede Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'nde üretim yapan Arçelik A.Ş. '500 Büyük' sıralamasına 18 milyar 618 milyon 318 bin 252 liralık üretimden net satışla 6'ncı sıradan girdi. BSH Ev Aletleri San. ve Tic. A.Ş. 8 milyar 359 milyon liralık net satışla 20'inci sırada yer aldı. 2018 araştırmasında 200'üncü sırada yer alan Koçak Farma İlaç ve Kimya Sanayi A.Ş. 2018 listesine 151'inci sıradan girdi. 1 milyar 448 milyon 246 bin lira üretimden net satış yapan Koçak Farma'yı 1 milyar 374 milyon lirayla Deva Holding izledi. İSO'nun 'En Büyük 500' listesine ÇOSB'den Koroza Ambalaj San ve Tic A.Ş. 160'ıncı, Öznur Kablo 174'üncü, Hema Endüstri A.Ş. 221'inci, Nobel İlaç 242'nci, Farplast Otomotiv 245'inci, Altek Döküm 266'ncı sıradan girdi. İSO'nun sanayi alanındaki bu kapsamlı

2019 / İSO İLK 500'DE YER ALAN ÇOSB FİRMALARI				
	2019	2018	Kuruluşlar	Üretimden Satışlar (Net - TL)
1	6	6	Arçelik A.Ş.	18.618.318.252
2	20	17	BSH Ev Aletleri San. ve Tic. A.Ş.	8.359.211.422
3	151	200	Koçak Farma İlaç ve Kimya Sanayi A.Ş.	1.448.246.088
4	158	188	Deva Holding A.Ş.	1.374.156.778
5	160	145	Koroza Ambalaj San. ve Tic. A.Ş. (SAREKS)	1.349.136.667
6	174	159	Öznur Kablo San. ve Tic. A.Ş.	1.261.965.689
7	221	157	Hema Endüstri A.Ş.	1.023.162.717
8	242	286	Nobel İlaç San. ve Tic. A.Ş. (ULKAR)	968.904.769
9	245	249	Farplast Otomotiv A.Ş. (FAREL)	956.162.056
10	266	260	Altek Döküm Hadde Mamulleri San. ve Tic. A.Ş.	881.836.913
11	281	306	Dinarsu İmalat ve Ticaret T.A.Ş.	832.650.870
12	287	219	Sarbak Metal Tic. ve San. A.Ş.	822.614.004
13	296	307	Jotun Boya San. ve Tic. A.Ş.	795.645.988
14	384	394	Üniteks Tekstil ve Ticaret A.Ş.	648.677.394
15	432	416	Georg Fischer Hakan Plastik Boru ve Profil San. Tic. A.Ş.	560.698.615
16	446	478	Tevepan MDF Levha San. ve Tic. A.Ş.	544.823.028
17	452	367	Samet Kalıp ve Madeni Eşya San. ve Tic. A.Ş.	536.150.952
18	454	489	ATT Tekstil San. ve Tic. A.Ş.	532.878.323

ÇOSB Yönetim Kurulu Başkanı Eyüp Sözdinler.

araştırmasını değerlendiren ÇOSB Yönetim Kurulu Başkanı Eyüp Sözdinler, "Türkiye'nin önde gelen bir organize sanayi bölgesi olarak sonuçlar bize gurur vermiştir. Biz ÇOSB olarak katılımcılarımızın daha iyi, daha verimli üretim yapmaları için gerekli tüm adımları atıyoruz. Gerek üst yapı gerek alt yapı yatırımları açısından firmalarımızdan gelen her talebi karşılayarak onların üretim süreçlerini kolaylaştırıp, akışkan hale getiriyoruz. 2019 yılı verileriyle 18, 2018 yılı verileriyle 20 firmamızın yer aldığı İSO'nun bu çalışmasını çok önemsiyoruz, bizim için rehber niteliği taşıyor, yol gösteriyor" dedi. İSO'nun 2018 araştırmasında ÇOSB'den 20 firma yer almıştı. 2017 en büyük 500 firma listesine ise ÇOSB'den 16 firma girmişti.

lerin AR-GE'ye yaptıkları, yapacakları harcamalarıdır. 2019 500 Büyük anket verileri bu konuda da iyimser olmamızı sağlayacak sonuçlar sunuyor. Buna göre, 2019 yılında AR-GE harcamalarının 9.7 milyar TL olarak gerçekleştiğini görüyoruz. Bu bir önceki yıla göre yüzde 152 artışı ifade etmektedir. Aynı dönemde AR-GE harcamalarının üretimden satışlara oranının da yaklaşık binde 5'ten yüzde 1'e yükseldiğini özellikle vurgulamak istiyorum. Bu iyi göstergelerin yanında, üzerinde çok düşünmemiz gereken veriler de bulunmaktadır. Bunların başında, finansal göstergeler gelmektedir. Ne yazık ki bu göstergelerle ilgili olarak, bu yıl da bir iyileşmenin olduğunu söylemekte zorlanıyoruz. 2019 yılında yaşanan tüm olumsuzluklara karşın sanayi kuruluş-

larımızın esas faaliyetlerinden elde ettikleri başarılarının, yine finansman maliyetlerinin gölgesinde kaldığını görmekteyiz. 2019 yılında 500 Büyük'ün finansman giderleri yüzde 33.4 düşüşle 63.8 milyar TL'ye inerken, finansman giderlerinin faaliyet karı içindeki payı yüzde 88.9'dan yüzde 69.3'e gerilemiştir. Bu rakamlara bakarak 2019 yılında finansman giderlerinin faaliyet karı üzerindeki baskısının azaldığını söyleyebilirsek dahi bu giderler yine de yüksektir." İSO 500'ün kaynak yapısındaki toplam borçların payını dikkat çeken Bahçıvan, "2015 yılı ile birlikte ilk kez yüzde 60'ların üstüne çıkan toplam borçların payı 1.4 puan daha artarak 2019'da yüzde 68.4'e yükselmiştir. Özkaynakların payı ise yüzde 31.6'ya gerilemiştir" dedi. →

İSO TÜRKİYE'NİN İKİNCİ 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞUNUN İLK 100'Ü - 2019

500 SIRA NO	2019	2018	KURULUŞLAR	BAĞLI OLDUĞU ODA / KAMU	ÜRETİMDEN SATIŞLAR (NET) (TL)	500 SIRA NO	2019	2018	KURULUŞLAR	BAĞLI OLDUĞU ODA / KAMU	ÜRETİMDEN SATIŞLAR (NET) (TL)
1	-		Panasonic Life Solutions A.Ş.	İstanbul	482.130.093	51	+		Tarım kredi Birlik Tarım Ürünleri A.Ş.	Kırklareli	429.178.726
2	18		Kervan Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	482.054.047	52	42		Yurtbay Seramik San. ve Tic. A.Ş.	Eskişehir	426.020.245
3	-		AKA Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	Orhangazi	481.439.818	53	17		Ermaksan Makina San. ve Tic.	Bursa	425.527.675
4	-		Ozon Tekstil Konfeksiyon San.	İstanbul	476.833.041	54	68		Akın Tekstil A.Ş.	İstanbul	425.527.436
5	-		Detay Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	475.786.951	55	41		Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayi	Kamu	425.413.253
6	47		Roteks Tekstil İhracat San. A.Ş.	Ege Bölgesi	474.986.301	56	432		Karaçuha Tarım Ürünleri	Terme	424.958.498
7	57		Sampa Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	Samsun	474.748.494	57	-		-	İstanbul	-
8	-		Bien Yapı Ürünleri Sanayi Turizm	Ankara	473.994.630	58	87		Anı Bisküvi Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Karaman	424.146.954
9	30		DB Tanımsal Enerji San.	Ege Bölgesi	472.342.245	59	156		Akwel Bursa Turkey Otomotiv	Bursa	423.768.116
10	-		B-Plas Bursa Plastik Enerji A.Ş.	Bursa	472.131.370	60	112		Söke Degimercilik San. ve Tic.	Aydın	423.086.996
11	-		Ulusoy Elektrik İmalat Taahhüt A.Ş.	Ankara	471.642.029	61	-		ASAŞ Ambalaj Baskı San.	Ankara	418.844.433
12	+		Özak Tekstil Konfeksiyon San.	İstanbul	469.837.556	62	-		Midal Kablo San. ve Tic. A.Ş.	Bozüyük	418.690.941
13	3		Erişler Yem San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	469.798.185	63	203		Empera Halı San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	418.460.646
14	23		YÜNSA Yünlü San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	469.622.670	64	204		Işıksoy Tekstil İnşaat Taahhüt	Bursa	417.866.685
15	40		Erdem Tekstil San. ve Tic. A.Ş.	K.Maraş	467.844.055	65	85		Coats (Türkiye) İplik Sanayi A.Ş.	Bursa	414.817.276
16	52		Coreal Alüminyum Kablo San.	Kayseri	467.401.461	66	122		Ünteks Boya Baskı Apre Tekstil A.Ş.	İstanbul	414.813.514
17	100		Kula Yağ ve Emek Yem San.	Balıkesir	467.195.040	67	95		Niğdelioğlu Metal Döküm İnşaat	Kocaeli	414.663.451
18	-		-	İstanbul	-	68	170		Has Çelik ve Halat San. Tic. A.Ş.	Kayseri	414.526.675
19	-		İşbir Sentetik Dokuma Sanayi	Balıkesir	461.205.904	69	346		Verde Yağ Besin Maddeleri San.	Ege Bölgesi	411.917.104
20	63		Mondi Kale Nobel Ambalaj San.	İstanbul	461.050.531	70	67		Yılmaz Redüktör San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	409.232.640
21	22		Ve-Ge Hassas Kağıt ve Yapıştırıcı	İstanbul	459.926.495	71	-		-	Gaziantep	-
22	19		Nemak İzmir Döküm Sanayi A.Ş.	Ege Bölgesi	458.035.702	72	-		Arbel Bakilyat Hububat San. A.Ş.	Mersin	408.442.662
23	-		Vezirokörü Orman Ürünleri A.Ş.	Vezirokörü	455.962.154	73	322		Şenocak Gıda Fındık Entegre Tur.	Ordu	407.987.844
24	50		Yorglass Cam San. ve Tic. A.Ş.	Manisa	455.110.275	74	108		Nadir Yağ San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	407.065.272
25	2		ORMA Orman Mahsulleri A.Ş.	Isparta	454.683.947	75	75		Kalekim Kimyevi Maddeler San.	İstanbul	404.831.812
26	70		Şimşek Bisküvi ve Gıda Sanayi	Karaman	453.687.894	76	-		Sangözoğlu Hidrolik Makina A.Ş.	Manisa	404.518.838
27	82		Mes Yağ ve Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Diyarbakır	453.124.209	77	11		Magnesit A.Ş.	Eskişehir	404.418.754
28	118		İ. E. Ulagay İlaç Sanayi T.A.Ş.	İstanbul	451.865.120	78	120		Dimes Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Tokat	403.323.026
29	-		Kanca El Aletleri Döme Çelik A.Ş.	İstanbul	451.156.716	79	155		Yasin Kaplan Tekstil ve Halı San.	Gaziantep	402.971.619
30	-		Cevher Jant Sanayi A.Ş.	Ege Bölgesi	449.832.095	80	76		Çelikaslan Tekstil San. ve Tic.	Gaziantep	401.167.667
31	-		Ferro Döküm San. ve Dış Tic. A.Ş.	İstanbul	447.741.693	81	194		Ak-Pres Metal Yedek Parça A.Ş.	Bursa	401.115.699
32	114		As Ofis Damızlık Yumurta Yem Gıda A.Ş.	Ankara	444.560.742	82	-		Rollmech Automotive San	Bursa	400.998.149
33	-		Gürteks İplik San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	444.295.509	83	139		Mikropor Makina San. ve Tic. A.Ş.	Ankara	400.175.752
34	-		-	İstanbul	-	84	45		Eskapet Ambalaj San. ve Tic. A.Ş.	İnegöl	399.679.946
35	130		Dardanel Önentaş Gıda Sanayi	Çanakkale	441.562.352	85	98		Or-Pa Pazarlama ve Tekstil A.Ş.	İstanbul	397.579.254
36	7		Oğuz Tekstil San. ve Tic. A.Ş.	Adana	440.832.130	86	-		-	K.Maraş	-
37	+		Atlasdenim Tekstil San. ve Tic.	Adana	438.407.464	87	221		Unat Yağ Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	396.542.355
38	-		-	İstanbul	-	88	290		Akhan Un Fabrikası ve Gıda San.	Adana	396.530.380
39	-		Modavizyon Tekstil San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	436.448.921	89	151		Hekimoğlu Un Fabrikası Tic.	Konya	394.977.586
40	-		-	Kocaeli	-	90	-		Borsan Kablo Elektrik Aydınlatma	Samsun	394.086.770
41	10		Oyka Kağıt Ambalaj San. ve Tic.	Çaycuma	436.000.973	91	226		Ekiciler Süt Gıda Tarım Hayvancılık	Antalya	393.830.237
42	-		Aster Tekstil San. ve Dış Tic. A.Ş.	İstanbul	433.994.113	92	175		Schott Orim Cam San. ve Tic.	Çerkezköy	393.562.687
43	-		Çukurova İnşaat Makinaları San.	Mersin	433.948.289	93	-		TÜVASAŞ-Türkiye Vagon Sanayi	Kamu	393.098.267
44	-		Arma Filtre Sistemleri San. A.Ş.	Sakarya	433.919.556	94	56		Alkim Kağıt San. ve Tic. A.Ş.	Ege Bölgesi	392.673.046
45	-		Teknika Plast Teknik Kalıp Plastik	Manisa	432.811.875	95	53		Akplas Plastik Kalıp San. Tic. A.Ş.	İstanbul	392.478.044
46	-		P.M.S. Metal Profil Alüminyum A.Ş.	Bursa	431.604.373	96	212		Nikel Paslanmaz Çelik San.	İstanbul	392.418.303
47	-		Erkunt Sanayi A.Ş.	Ankara	431.534.671	97	229		RTM Tarım Kimya San.	Konya	391.931.520
48	113		Burteks Tekstil San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	430.701.128	98	133		MARTEKS Maraş Tekstil Sanayi	K.Maraş	390.247.174
49	-		Ermetal Otomotiv ve Eşya San. A.Ş.	Bursa	429.396.770	99	472		Sedef Gemi İnşaatı A.Ş.	İstanbul	389.289.725
50	134		Üntel Kabilan San. ve Tic. A.Ş.	Kocaeli	429.375.521	100	129		Narteks Tekstil San. ve Tic. A.Ş.	K. Maraş	387.936.243

‘Kolay İhracat Platformu’ kuruldu

Ticaret Bakanlığı uzun süredir üzerinde çalıştığı “Kolay İhracat Platformu”nu, 28 Ağustos’ta hizmete açtı. Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan, yapılan toplantıda “Kolay İhracat Platformu”nu Bakanlığın ihracatçılara ve girişimcilere sunduğu danışmanlığın kalitesini ve kapsamını yükseltecek bir platform olarak devreye aldıklarını açıkladı. Ticaret Bakan Yardımcıları Rıza Tuna Turagay ile Gonca Yılmaz Batur’un da yer aldığı toplantıya, **ISO** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, **TİM** Başkanı İsmail Gülle, **İTO** Başkanı Şekip Avdagiç ve Türk Müteahhitler Birliği Başkanı Mithat Yenigün de katıldı. Bakan Pekcan “Kolay İhracat Platformu ile artık her bir ihracatçımızın, yapay zeka teknolojisi ile çalışan dijital bir danışmanı olacak. Tüm yurtdışı emsallerinden açık ara önde olan Platform ile Türkiye’nin dış ticaretinde yepyeni bir döneme adım atıldığı. Platformumuzun I. Fazını firmalarımızın kullanımına açtık. II. Faz çalışmalarını ise yıl sonuna kadar tamamlayacağız” dedi.

ISO Türkiye İhracat İklimi endeksi ağustosta 52,4 oldu

Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi ağustosta 52,4'e genişlese de ihracat ikliminde güçlü iyileşmenin sürdüğünü yönünde sinyal verdi ve ihracat pazarlarındaki talep koşullarında üst üste ikinci ay iyileşmeye işaret etti. Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını

ölçen İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin Ağustos 2020 dönemi sonuçları açıklandı. Temmuz'da 53,0 olarak ölçülen İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, ağustosta 52,4'e genişlese de ihracat ikliminde güçlü iyileşmenin sürdüğünü yönünde sinyal verdi ve ihracat pazarlarındaki talep koşullarında üst üste ikinci ay iyileşmeye işaret etti.

KOBİ

Dijitalleşen KOBİ'ler Riskleri Yönetmeye Odaklandı

Pandemi ile imalat sanayindeki trendlerin yeniden şekillendiğini belirten Yerliara.com Sözcüsü Arzu Aydın, bu süreçte imalat sanayinin finansal riskleri yönetmeye ve dijital fırsatları kullanmaya odaklandığını aktardı.

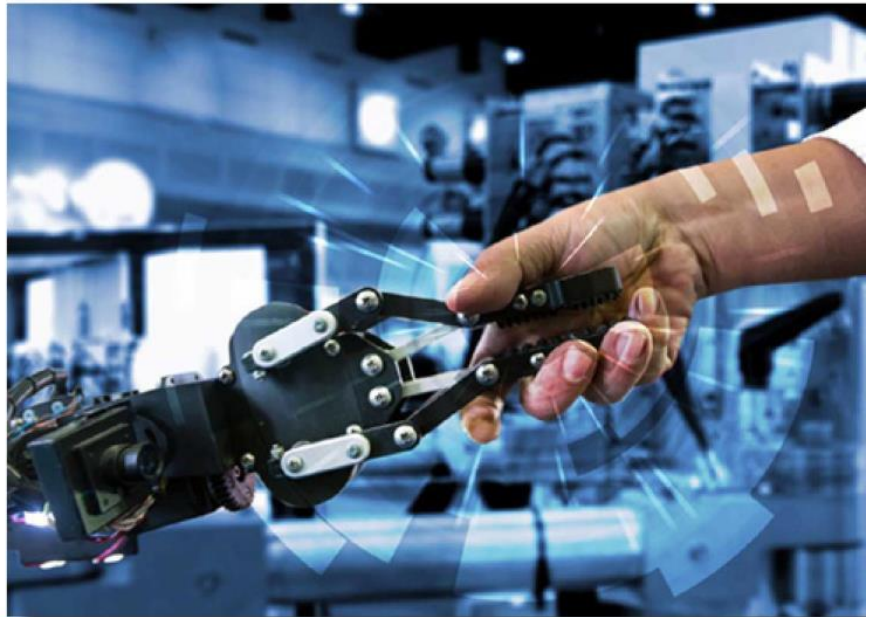
Tüm dünyayı etkisi altına COVID-19'un imalat sanayindeki trendleri yeniden şekillendirdiğini söyleyen Yerliara.com Sözcüsü Dr. Arzu Aydın, Yerliara.com verilerine göre, ağırlıklı olarak KOBİ'lerin oluşturduğu imalat sanayinin pandemi sürecinde en fazla otomasyon teknolojileri üzerine arama yaptığını açıkladı. Verilere göre, otomasyon teknolojilerini sırasıyla sigorta, e-ticaret, teknoloji, robotik kodlama, elektronik, bilişim,

dış ticaret, nano teknoloji ve telekomünikasyon izledi. Elde edilen verilerin Türkiye'de büyük bir değişime işaret ettiğini ifade eden Arzu Aydın, şunları kaydetti: "Tablo bize gösteriyor ki imalat sanayimiz tamamen otomasyon ve dijitalleşmenin fırsatlarına odaklanmış durumda. Aslında birçok ülke tamamen dururken, Türkiye'deki KOBİ'ler bu süreci yenilenme ve geleceğe hazırlık olarak görüyor. Bu da global rekabet gücümüze ciddi

bir katkı yapacak. Bu süreci bir yeniden yapılanma gibi gören KOBİ'lerimiz daha verimli üretim yapabilmek için yenileniyor" açıklaması yaptı. Yerliara olarak, KOBİ'lerin dijital enstrümanlara ve fırsatlara ulaşmasına katkı sağladıklarını da ifade eden Aydın, " Üretim dünyamız gelişen şartlara karşı oldukça başarılı refleksler veriyor. Bunu yaparken de yerli kaynakları etkin şekilde değerlendirmek oldukça önemli."

Risk Anlayışı Çeşitlendi

KOBİ'lerin yaptığı aramalarda sigorta sektörünün hızlı bir yükselişte olmasını ise sigortaladım.com Pazarlama Direktörü İzzet Özveren değerlendirdi. Özveren, ekonomi dünyasındaki risk anlayışının hızla çeşitlendiğini, farklı farklı sigorta anlayışlarının oluştuğunu kaydetti. Özellikle KOBİ'lerin risk yönetiminin önemini farkında olduğunu ve bir arayış halinde olduğunu belirten Özveren, sigorta sektöründeki dijital değişimlerin ise bu imkanlara ulaşmayı kolaylaştırdığını vurguladı.

Veri Tabanında 50 Bini Aşkın Firma Yer Alıyor

KOBİ'leri, yazılım firmalarını ve girişimcileri bir araya getiren www.yerliara.com, Türkiye'nin ilk yüksek teknoloji ürünü, yazılım ve girişimci arama motoru ve sosyal medyası olarak İTÜ ARI Teknokent bünyesindeki MAGNET'te kuruldu. Veri tabanında bugün itibarıyla 50 binden fazla firma ve on binlerce ürün barındıran www.yerliara.com, yerli ürün tedarikini kolaylaştırmayı hedefliyor. Yerliara.com'un çözüm ortakları arasında İstanbul Sanayi Odası (İSO), İTÜ ARI Teknokent, TÜYAP, İMSAD, TAYSAD, EVSİD, TIAD, MİB, AİMSAD, İMES ve PA-GEV, Vodafone, Sigortaladım.com, Şekerbank, Başarsoft ve Mikro Yazılım gibi 30'a yakın kurum yer alıyor.

ISO, "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2019" Araştırmasını Açıkladı

Erdal Bahçivan / ISO Başkanı

İstanbul Sanayi Odası'nın (ISO) sanayi sektörünün en değerli verilerini oluşturan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre 2019 yılının zirvesinde 87 milyar 949 milyon lira üretimden satışlarıyla yine TÜPRAŞ yer aldı. Ford Otomotiv 37 milyar 71 milyon lira ile ikinciliğini, Toyota Otomotiv 25 milyar 851 milyon lira üçüncülüğünü korudu. ISO 500'e bu yıl ilk kez katılan Star Rafineri de listeye beşinci sıradan girdi.

ISO 500'teki kuruluşların ihracatı yüzde 2,4 artarken, katma değerdeki yüksek teknoloji yoğunluklu payı yüzde 6,9'a yükseldi. İstihdam yüzde 1, Ar-Ge harcamaları da yüzde 150'nin üzerinde arttı. Ancak finansman giderleri karlılıkta belirleyici olmayı sürdürürken, kaynak yapısındaki bozulma da devam etti ve toplam borçların payı 1,4 puan yükseldi.

ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan: "Orta-yüksek ve yüksek teknolojinin katma değerdeki payı ilk kez yüzde 30,4'e çıktı. Bunun savunma ve havacılık sanayi sektörlerinden kaynaklandığı düşünülüyor. Bununla birlikte araştırma gösterdi ki; sanayici borçla yaşamak zorunda. Bu borcu

çevirebilmek adına düşük faizlere ihtiyaç duyuyor. En büyük avantajımız; faizlerin düşük seviyede seyretmesi. Yüksek faizle mücadele hafife alınmamalı."

ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan tarafından açıklanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre, 2019 yılında sanayinin zirvesinde 87 milyar 949 milyon lira üretimden satışları ile yine TÜPRAŞ yer aldı. Listede Ford Otomotiv 37 milyar 71 milyon lira üretimden satışlarıyla ikinciliğini, Toyota Otomotiv de 25 milyar 851 milyon lira üretimden satışlarıyla üçüncülüğünü korudu. Sıralamada Oyak Renault da 24 milyar 635 milyon lira üretimden satışlarıyla dördüncü oldu. Böylece ilk dört şirket, 2019 yılında bir önceki senenin sıralamasına göre değişmedi. Sanayinin check-up'ı olarak nitelenen, sanayi sektörü başta olmak üzere Türkiye ekonomisinin büyümesinden ihracatına, finansmandan yatırım iklimine kadar birçok alanda detaylı bilgiler içeren ve araştırmaya göre, Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2018 yılında 878 milyar lira olan üretimden satışlarını 2019 yılında yüzde 16,4 oranında artırarak 1 trilyon

liranın üzerine çıkardı. 2019 yılındaki artış, 2017'deki yüzde 33,2 ile 2018'deki yüzde 34,5'lik oranlar ile kıyaslandığında, son üç yılın en düşük artışı olarak dikkat çekti, büyüme performansı yavaşladı.

ISO 500'ün ihracatı da yüzde 2,4 artışla 73,5 milyar dolar oldu. Listede 30 yıl önce ihracat yapan firma sayısı 409 iken, son yıllarda bu rakam 450'ler bandını aştı ve 2019 yılında 463'e çıktı. ISO 500'ün Türkiye sanayi ihracatı içindeki payı yüzde 42 oldu.

ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan: "ISO-Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2019 raporu, bu sonuçlarıyla, az önce de ifade ettiğim gibi bizlere sadece sanayimizin değil ekonomimizin de dönemsel check-up'ını vermektedir.

Görüyoruz ki ekonomimiz için çok zorlu başlayan 2019 yılında sanayi sektörümüz, tüm olumsuzlukları belli ölçüde aşarak ekonomimize olan katkısını güçlü bir şekilde sürdürmüştür. Özellikle yılın sonlarına doğru üçüncü çeyrekte ortaya koyduğu yüzde 6 civarındaki güçlü büyüme performansı ile, ekonomimizin pozitif büyüme patikasında kalmasında önemli bir rol oynamıştır. Sanayimizdeki büyüme, bu önemli katkısıyla zor süreçlerin teminatı ve sigortası olduğunu bir kez daha ispatlamıştır.

Yeri gelmişken bugün yaşamakta olduğumuz Covid-19 salgınına da sanayimiz ve üretim hayatımız bağlamında birkaç cümle ile değinmek istiyorum. Salgın 2020'nin hemen başında başladığı için, sanayi sektörümüzün bu süreçten nasıl etkilendiğini 500 Büyük üzerinden ancak gelecek yıl görebileceğiz.

Şunu söylemek gerekir ki dünya, tarihte eşine az rastlanan bir kriz yaşamaktadır. İnsanları içeriye kapatan, petrolden, sanayi ve tüketime kadar birçok alandaki talebi bıçak gibi kesen bir tablo ile karşı karşıyayız. Ekonominin en önemli kuralının talebin oluşması olduğunu adeta yaşayarak öğreniyoruz. Talep şalterini bir anda indirdiğinizde neler olduğunu görüyoruz.

Yaşanmakta olan bu olağan dışı süreçten tüm sektörler etkilendi. Bu zor günler yaşanırken, sanayimiz ile ilgili bir konuya dikkatinizi çekmek istiyorum. Türkiye sanayisi bu süreçte bütün zorluklara rağmen toplumsal sorumluluğunu yerine getiriyor ve üretimin ne kadar önemli ve hayati olduğunu bu dönem bir kere daha ortaya koyuyor.

Ülkemizin sorunları olmakla birlikte krizlere rağmen güçlü bir üretim yapısı ve üretmek arzusuna sahip sanayicileri olduğunu buradan bir kez daha gururla söyleyebiliriz. Son beş aydan beri hayat belirli ölçüde donmuş olsa dahi sağlıktan temel ihtiyaç malzemelerine, fedakar çalışanlarımız ile birlikte üretimde bir başarı hikâyesi yazılıyor. İhracatımız her şeye rağmen devam ediyor.

Nitekim **Istanbul Sanayi Odası** olarak her ay açıklamakta olduğumuz Türkiye İmalat PMI ve Türkiye İhracat İklimi Endeksi, Haziran'da sanayide güçlü bir toparlanmaya işaret etmektedir. Türkiye İmalat PMI 40,9'dan 53,9'a çıkarken, İhracat İklimi Endeksi 34,1'den 47,5'e yükselerek sanayi çarklarının güçlü bir şekilde dönmeye başladığını göstermiştir. Bunun yanında ihracat pazarlarında yaşanan olumlu

gelişmeler de önümüzdeki günler için umut vermektedir. Tabii bu süreçte çalışan şirketlerimizin hepsi daha sağlıklı, daha korunaklı çalışma koşulları oluşturma çabası içindeler. Biz de **Istanbul Sanayi Odası** olarak bu anlamda üzerimize düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmenin gayreti içindeyiz. Oluşturduğumuz "Covid-19 Çalışma Standartları" ve daha birçok eğitim çalışmalarımızla bu süreçte kurumsal ve sosyal sorumluluğumuzun bir gereği olarak katkı sağlıyoruz.

Ülkemizin aydınlık yarınları için sanayimizi ve üretim gücümüzü ayakta tutmak zorundayız. Sözlerime bu duygularla son verirken, bu önemli araştırmayı kamuoyu ile paylaşmak üzere bizimle birlikte olduğunuz için hepimize tekrar teşekkür ediyor, saygı ve sevgilerimi sunuyorum." dedi.

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2019 Sektörümüz İlk Beşyüzde Yer Aldı

TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU - 2019				
500 SIRA NO	KURULUŞLAR		BAĞLI BULUNDUĞU ODA / KAMU	ÜRETİMDEN SATIŞLAR (NET) (TL)
	2019	2018		
30	45	Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş.	Kocaeli	5.240.529.005
44	46	Kastamonu Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	3.828.375.148
147	431	İstikbal Mobilya San. ve Tic. A.Ş.	Kayseri	1.495.758.961
166	185	Bellona Mobilya San. ve Tic. A.Ş.	Kayseri	1.316.255.332
198	182	AGT Ağaç San. ve Tic. A.Ş.	Antalya	1.126.204.848
250	237	Çamsan Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	951.203.033
258	294	Yataş Yatak ve Yorgan San. Tic. A.Ş.		904.608.420
318	239	Adopen Plastik ve İnşaat Sanayi A.Ş.	Antalya	748.514.895
398	439	Kronospan Orman Ürünleri San. Ve Tic. A.Ş.	İstanbul	629.944.699
446	478	Teverpan Mdf Levha San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	544.823.028
452	367	Samet Kalıp ve Madeni Eşya San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	536.150.952
482	446	Doğtaş Kelebek Mobilya San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	495.239.544

MİLAT
ÖZEL

MAHMUT ÖZER:

Mesleki eğitimdeki dönüşüm KİTAP OLDU

Milli Eğitim Bakanlığı, son iki yılda mesleki eğitimde çok değerli bir başarı hikayesi yazdı. Sektörlerle yapılan yaygın ve kapsamlı işbirliklerinden müfredatların güncellenmesine ve istihdam kapasitesinin artırılmasına kadar çok önemli adımlar attı. Öğrencilerin ve toplumun mesleki eğitime bakışı büyük oranda dönüştü. Özellikle Covid-19 salgını ile mücadele günleri bu dönüşümde çok önemli katkı yaptı.

Öğrencilerin mesleki eğitime yönelimlerinde yoğun bir artış gözleniyor. Mesleki eğitimi tercih eden öğrenci sayısı iki yıl içinde %63 arttı. Diğer taraftan sınavlı okullarda %1'lik başarı diliminden öğrenci alan meslek lisesi sayısı da arttı. Tüm bu başarıların da yer aldığı mesleki eğitimin serencami artık bir kitap haline geldi.

'Yüzde 1'lik başarı diliminden öğrenci alıyoruz'

Kitapta da yer verdiğimiz gibi akademik olarak başarılı öğrenciler artık mesleki eğitimi tercih etmeye başladılar. Katsayı uygulamasının hasarının tamir edilmesi açısından bu başarı çok önemli bir dönüm noktası değil midir?

Elbette, istediğimiz de tam olarak buydu. Akademik olarak başarılı öğrencilerin gödebileceği mesleki eğitim okulları oluşturmak ve mesleki eğitime ilgili almayı düzeltmek. Ve sonrasında bu iyileşmeyi dalga dalga diğer okullarımıza yaygınlaştırmak istedik. Bu amaçla ilk adımı Ankara'da ASELSAN Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve İstanbul'da da İTÜ Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesini kurarak attık. 2019 yılında ilk kez öğrenci alan her iki okulumuzda %1'lik başarı diliminden öğrenci aldık. 2020 yılında her iki okulumuz bu başarıyı kendine taşıdı. İstanbul'da Teknopark İstanbul Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi de %1'lik dilimden öğrenci almaya başladı. Diğer taraftan sınav puanı ile öğrenci alan mesleki ve teknik Anadolu liselerinde hem doluluk oranları hem de taban puanları yükseldi. Bu anlamda mesleki eğitim katsayı uygulamasından sonra ciddi bir iyileşme sürecine girdi. İyileşme göstergelerinin her yıl istikrarlı bir şekilde artması son derece sevindiricidir. Elbette daha iyi noktalara gelmesi zaman alacaktır.

ASELSAN MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

Milli Eğitim Bakanlığı mesleki ve teknik eğitimden sonra imza bakan Yardımcısı Mahmut Özer'in "Mesleki Eğitime Paradigma Değişimi: Türkiye'nin Mesleki Eğitime İmtihanı" başlıklı yeni kitabı, Maltepe Üniversitesi Yayınlarından çıktı. Biz de Mahmut Özer ile yeni kitabı hakkında konuştuk.

Öncelikle elinize sağlık. Daha önce gazetimizde mesleki eğitimdeki başarıları yer vermiştik. Şimdi tüm yapıları, mesleki eğitimde geçmişte yaşananları ve dünyada mesleki eğitimdeki gelişmeleri yeni kitabınızda okuyabileceğimize imkânınız oldu. Mesleki eğitim tartışmalarına da önemli bir katkı sağladınız. Öncelikle siz böyle bir kitap hazırlamaya neden sebep neydi?

Kitap ülkemizde mesleki eğitimin gelişimini, hangi aşamalardan bugünlere geldimize bir bakış sağlıyor. Aynı zamanda dünyada mesleki eğitimde yaşanan dönüşümleri de değerlendirerek son iki yılda yaptığımız dönüşümleri uluslararası karşılaştırmalarla görebilmeye imkân veriyor. Aslında kitap mesleki eğitimde hedeflerimiz ve yaptıklarımızı kapsamlı bir şekilde ele alan bir muhabere oldu benim için. Ülkemizde mesleki eğitim tartışmalarına mütevazı bir katkı vermesini umuyorum. Yani, amacım mesleki eğitime ilişkin tartışmaları biraz daha genişletmeye vesile olmaktır.

Ülkemizde mesleki eğitim tartışmalarının çok kısırlı olduğu görülüyor. Kitabınızda da işaret ettiğiniz üzere, birçok tartışma veriyeye dayalı değil ve mesleki eğitime ilişkin birçok eksiklik var. Bu açıdan kitap sonuçları farkın bakılabileceği, sorunların arka planlarını görebilmeye yardımcı oluyor.

Eğitim ile ilgili yapılan tartışmalarda olduğu gibi mesleki eğitimdeki tartışmaların da maalesef oldukça yüzeysel olduğunu görüyoruz. Sorun alanlarına, sorunların arka planlarına yeterince bakılmadan ve çoğu zamanda eğitim sisteminin bütünü ile ilişkileri ve yerleri göz önüne alınmadan değerlendirilmeler vappılıyor. Bu durumda da geliştirilen veya önerilen politikalar sorunlarımızı çözemediği gibi yeni sorunlar da üretebiliyor. Türkiye'de mesleki eğitim bu açıdan çok somut bir örnek teşkil ediyor. Her sorundan mesleki eğitim sorumlu tutuluyor. Bu son derece yanlış bir yaklaşımdır. Bu durumda mesleki eğitim kısırlı döngüye sokuluyor.

Kitapta bu konu farkın bölümlerinde ele alıyoruz. Gördüğümüz kadarıyla mesleki eğitimin işgücü piyasasından kaynaklı sorunları ilk kez bu kapsamda ele alıyoruz. Ne dersiniz?

İşgücü piyasasına çok bağımlı bir eğitim türü olan mesleki eğitimin tüm sorunlarının sadece eğitime ilişkin olması nısı mümkün olabilir? Örneğin bir meslek alanında eğitim veriyorsunuz. Ancak o alanda işgücü piyasasında istihdam kapasitesi son derece sınırlı olsun. Mezun olanların çoğu doğal olarak eğitim aldıkları alanda iş bulamayacaklar. Ve eğitim aldıkları alan ile ilişkili olmayan farklı işlerde çalışacaklar. Bu durumda sorun mesleki eğitimin kalitesi olabilir mi? Tamamen işgücü piyasasını da tetken arz-talep dengeliği ile ilişkili bir sorun. Veya farklı bir senaryo göz önüne alalım. İşgücü piyasasında meslek lisesi mezunları eğitim aldıkları alanlarda veya alan dışında bir işte çalışacaklarındaki AR-GE projesi başlatıldı. Üretim kapasitesi ve altyapısı uygun olan belirlenmiş okullarda üretim süreci fikri mülkiyet süreci ile birleşti. Bu okullarımız

MESLEKİ EĞİTİMDE PARADİGMA DEĞİŞİMİ

TÜRKİYE'NİN MESLEKİ EĞİTİM İLE İMTİHANI

Mahmut Özer

piyasasında işverenler ücret politikalarını değiştirmeden aradığımız elemanı bulamıyoruz deseler ve bu mesleki eğitimin kalitesi ile ilişkilendirilse ne kadar rasyonel bir değerlendirme olur? Demek istediğim bir eğitim türü hangi alanlarla ilgili ise sorunların o alanların her birine atılması olmalıdır. Dolayısıyla sorunları değerlendirirken ilgili alanların her birine bakmamız gerekiyor. Sorunu çözmek bityorsak da her alanda gereken iyileştirmeyi yapmamız gerekiyor. Bu yapılmadığında mutlaka sorunun kaynağı olarak bir günah kesti bulunuyor. Maalesef ülkemizde yıllardan beri mesleki eğitimin kaliteli olduğu diye büyük oranda bu tür.

Aslında katsayı uygulamasının yol açtığı sorunları da bu kapsamda değerlendirmek mümkün değil mi?

Kesinlikle. Siz katsayı uygulamasını uygulayarak mesleki eğitimin yükseköğretim ile bağımlı yapıyor ve kopma noktasına getiriyorsunuz. Ve bu uygulama en az 10 yıl kesintisiz uygulanıyor. Akademik olarak başarılı bir öğrenci olsanız ve üniversite eğitiminde gitmeyi hedeflerseniz bu uygulama varken mesleki eğitime gider misiniz? Allevi zorunluluklarımız olmasa gitmezsiniz. Bu durumda mesleki eğitim akademik olarak görüncü basarsanız olan öğrencilerin gitmek zorunda kaldıkları bir eğitim türüne dönüştürüyor. Öğrenci profili zamanla homjenleşiyor. Eğitim ortamı daha dezavantajlı hale geliyor. Sonuçta da eğitimin kalitesi düşüyor, devamsızlık ve terk oranları ve disiplin sorunları da artıyor. Öğretmenlerin öğrencilerden beklentisi zamanla düştüğü için öğrendi başarıları daha fazla düşünmeye başlıyor. Zinçirleme olumsuz bir süreç tetikleniyor. Ve sonunda işgücü piyasası ile mesleki eğitim arasındaki güven bağı yavaş yavaş kırılıyor. Katsayı uygulamasının sonucu da bu oldu. İşgücü piyasasına maliyeti tahminin ötesinde gerçekleşti. Bunun sorunları mesleki eğitime

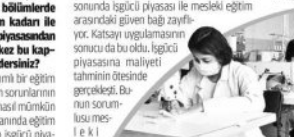
mi, mesleki eğitim öğrencileri mi? Yoksa katsayı uygulaması politikası mı?

Katsayı uygulaması kaldırılmasına rağmen mesleki eğitimin toparlanması zaman alabilir. Ancak bu son dönem inanılmaz bir iyileşmeye tanıklık ettiğimiz mesleki eğitimde. Kısa zamanda anlatabilir misiniz?

Mesleki eğitimin sıldırım ile bağımlı gücendirilerek iyileşmesi, yani sektörlerle güçlü bağları olması lazım. Bu nedenle ilk adımımız bu alanda oldu. Öncelikle işbirliklerinin kapsamını genişlettik. Eğitim sürecinde istihdam kadar giden tüm aşamalarda işbirliğine odaklanarak bir yaklaşım ortaya ettik. Sektör temsilcileri de bu yaklaşımın çok sıcak bakıyor. Yıllardan beri arzu ettikleri işbirliği modelinin bu olduğunu görüyoruz. Ve çok kısa sürede eğitim verdiğimiz tüm alanlarda sektörlerin TOBB, İTÜ, ASELSAN gibi güçlü temsilcileri ile işbirliklerimiz test ettik. Bu işbirlikleri kapsamında önemli adımlar atıldı. Her atılan ortak adım karşılıklı güveni artırdı ve güvenin çok güçlü olduğu bugünlere geldik. Böylece sektörler mesleki eğitime daha çok sahipleniyorlar. Öğrencilerin eğitim aşamasında işgücü piyasası ile temas yüzeyleri artmaya başladı. Karşılıklı güven değer verdiğimiz hâslettir. Bu da mesleki eğitimin kalitesine ve istihdam kapasitesinin artmasına yol açtı.

Kitapta değinilen "Mesleki Eğitimde 1000 Okul Projesi" oldukça önemli bir proje olarak görülüyor. Bir taraftan mesleki eğitimi başarılı öğrencilerle yönelirken mevcut öğrencilerin imkânlarını da iyileştirmek istiyoruz. Bu projeyi kısaca açıklayabilir misiniz?

Değindiğiniz gibi bir taraftan mesleki eğitime başarılı öğrencilerin yönelimini artırırken diğer taraftan mevcut öğrencilerin imkânlarını da iyileştirmek istiyoruz. Yokarıda da değindiğimiz gibi, temel eğitimden mesleki eğitime geçen öğrenciler maalesef temelde becerilerde eksikliklere sahiptirler. Bu nedenle mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarımızın kendi içinde görece en dezavantajlı bin okulumuzu bu proje kapsamında aldık. Bu okullarımıza kütüphanelerden bilgisayar laboratuvarlarına, atölyelerden spor tesislerine kadar farklı alanlarda yatırımla pozitif ayrımcılık yapıyoruz. Örneğin bu okulların tamamında en az bir kütüphane olan kütüphaneler kuruyoruz. Diğer taraftan bu okullarımızdaki öğrencilerimizin temel becerilerini artırmak için temel eğitim programları hazırlıyoruz. Bu okullarımıza çoklu destek programına almış olduk. Dolayısıyla mesleki eğitimdeki iyileşmenin dezavantajlı okullarımızda da yaşanmasını istiyoruz.

Pandemi sürecinde Meslek Liseleri çok önemli rol oynadı

Mesleki eğitimde Covid-19 salgını sürecinde başlatılan üretimler devam ediyor mu? Devam ediyor. Bu üretim kapasitesini farklı bir boyuta taşımak için de AR-GE projesi başlatıldı. Üretim kapasitesi ve altyapısı uygun olan belirlenmiş okullarda üretim süreci fikri mülkiyet süreci ile birleşti. Bu okullarımız

arkı patent, faydalı model, tasarım ve marka tescimi ve tescimle odaklanıyor. Son on yılda bu kapsamda tescil alınan ürün sayısı 29 iken bu adimlarla bir yılda bu sayı 34'e yükseldi. 632 bayırınun da değerlendirilmesi devam ediyor. Gerçekten çok önemli bir mesafe alındı. Bu kapasite önümüzdeki dönemlerde çok daha fazla artacaktır.

İSO, "İKİNCİ 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU 2019" SONUÇLARINI AÇIKLADI

İstanbul Sanayi Odası (ISO), "İSO Türkiye'nin 500 Büyük Kuruluşu-2019" araştırmasının ardından, "İSO Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2019" araştırmasını da kamuoyu ile paylaştı. **Sayfa 30**

Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2019" Sonuçları Açıklandı

TÜRKİYE'NİN
İKİNCİ 500 BÜYÜK SANAYİ
KURULUŞU
2019

İstanbul Sanayi Odası (ISO), "İSO Türkiye'nin 500 Büyük Kuruluşu-2019" araştırmasının ardından, "İSO Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2019" araştırmasını da kamuoyu ile paylaştı.

2019 yılı ISO İkinci 500 sıralamasında üretimden satışlar büyüklüğüne göre ilk sırayı "Panasonic Life Solutions" aldı. 482 milyon 130 bin lira ile birinciliğe oturan bu kuruluş, 2018 yılında ISO 500'de 490. sıradaydı. İkinci sırada ise 482 milyon 54 bin lira ile "Kervan Gıda" yer aldı. Kervan Gıda, 2018 ISO İkinci 500 sıralamasının 18'incisiydi. Üretimden satışlara göre üçüncü kuruluş ise 481 milyon 440 lira ile "AKA Otomotiv" oldu. Bu kuruluş da 2018 yılında ISO 500'ün 463'üncü sırasındaydı.

2019 yılında ISO İkinci 500'ün üretimden satışları yüzde 14,2 oranında artarak 137,5 milyar TL'den 157 milyar TL'ye yükseldi.

Dünya ticaretinde korumacılık ve yavaşlamanın, KOBİ'lerin küresel değer ve tedarik zincirlerine katılımını zorlaştırdığı bir yıl olan 2019 yılındaki bu artış, 2017'deki yüzde 30,9 ve 2018'deki yüzde 27,8'lik artışlarla kıyaslandığında, üretimden satışlardaki büyüme performansının yavaşladığına işaret etti. Söz konusu bu oran aynı zamanda son üç yılın en düşük artışı olarak dikkat çekti.

ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan:
"KOBİ'lerimiz İhracat, Teknoloji ve Ar-Ge'de Umud Veriyor"

"ISO İkinci 500 çalışmamız, en az ISO 500 çalışmamız kadar değerlidir. Bu çalışmamızın değerli ekonomimizde taşıdıkları ağırlığın yanı sıra üretimin ve kalkınmanın da geleceğini temsil eden KOBİ'lerin durumunu yansıtmasından ileri geliyor.

İkinci 500 çalışmamızın kapsadığı yıl olan 2019, KOBİ'lerimiz için birçok açıdan zor bir yıldır. Sanayicilerimiz, bir yandan dünyada yükselen gümrük duvarlarının ve küresel ekonomideki yavaşlamanın etkilerini hissederken yurtiçinde de 2018'de yaşanan finansal şokların yaralarını sarmaya çalıştı. Hatırlanacağı gibi yılın ilk yarısında

uygulanan ekonomik dengelenmeye yönelik sıkı para politikalarının etkileriyle iç talep zayıf seyretti. Satışlarda belli bir ivme kaybı yaşandı. Bu nedenle ISO İkinci 500 şirketlerinin üretimden satışlarını yüzde 14,2; istihdamını da yüzde 4,1 oranında artırmalarını bir başarı olarak görmeliyiz.

2019 yılında dünya ekonomisinde görülen yavaşlama, Türkiye'deki KOBİ'leri de doğrudan ve dolaylı olarak olumsuz etkilemiştir. Türk KOBİ'leri, büyük şirketlere kıyasla bu yavaşlamadan daha çok etkilense de ISO İkinci 500'de yer alan şirketlerin ihracatını yüzde 9,4 oranında artırmaya dikkat çekicidir. Bu performansı, ISO İkinci 500 firmalarının iç talepteki durağanlığı dış pazarlara yönelerek telafi etme konusundaki esnekliğini göstermesi bakımından değerli bulduğumu ifade etmek istiyorum.

Araştırmamızda öne çıkan sonuçlardan bir diğeri, firmalarımızın finansal riskleri yönetme ve karlılığı sürdürme konusundaki başarılı performansı. 2019'da faaliyet karlılığındaki düşüşe rağmen, finansman giderleri ve kambiyo net zararında belirgin bir düşüş ve vergi öncesi dönem karlılığında iyileşme söz konusu. Ayrıca firmalarımızın bu dönemde ek borçlanmadan kaçınarak mali borçlarını yüzde 1,7 azalttığını ve özkaynakları destekleyerek borç/aktif oranını yüzde 60'ın altına düşürebildiğini görüyoruz. Bu gelişmeler, 2018 türbülansının ardından reel sektörde çok daha gözle görülür hale gelen bilanço riskinin hafifletilmesi açısından oldukça değerli.

ISO İkinci 500 çalışmamızın bu yıl bizim için değerli ve umut verici bir başka verisi ise teknoloji yoğunluğuna göre katma değer dağılımında orta-yüksek ve yüksek teknolojilerin payının yüzde 23,7'den yüzde 26,4'e yükselmiş olmasıdır. Yine gerek Ar-Ge yapan

şirket sayısındaki yükseliş gerekse Ar-Ge harcamalarındaki artış gibi göstergeler KOBİ'lerimizin inovasyon ve teknolojik dönüşüm iştahının arttığını işaret ediyor. Yine de bu konuda daha alınması gereken çok yol olduğunu buradan özellikle vurgulamak istiyorum.

Diğer yandan finansman ile ilgili sıkıntılar, ISO 500'deki gibi, ISO İkinci 500'ü oluşturan şirketlerimiz için de geçerliliğini korumaktadır. ISO İkinci 500'de finansman giderlerinin faaliyet karına oranı, 2019 yılında yüzde 52,6'dan yüzde 47,5'e inmiş görünse de; finansman giderlerinin bu şirketlerimizde de karlılığı önemli ölçüde sınırladığını söylememiz gerekiyor.

Her şeye karşın ISO İkinci 500 verilerinde de görüyoruz ki, sanayinin ve sanayicimizin 2019 yılının zorlu koşullarında göstermiş olduğu performans takdire şayandır. Sanayicilerimiz bugünkü Covid-19 pandemisi koşullarında görüldüğü gibi bir yıl önce de, zorluklara rağmen ekonomideki en temel işlevi olan üretmeyi sürdürüp, aş ve iş yaratmayı başararak Türkiye'nin ve Türkiye ekonomisinin yanında olma sorumluluğunu güçlü bir şekilde göstermiştir. Bu ruh ve azimle çalışan ve değerli şirket bilgilerini bizimle paylaşarak ekonomik kamuoyu açısından son derece değerli bir veri seti olan bu araştırmamızın ortaya çıkmasını sağlayan tüm sanayi kuruluşlarımıza buradan bir kez daha teşekkür etmek istiyorum."

Üretimden Satışlar

Sanayi kuruluşlarının 2019 yılı verileri üzerinden yapılan sıralamada, ISO İkinci 500'ün ilk üç sırası şöyle oluştu: Üretimden satışlar büyüklüğüne göre ISO İkinci 500'ün birincisi, 482 milyon 130 bin lira ile "Panasonic Life Solutions" oldu. 482 milyon 54 bin liralık

satışlarıyla "Kervan Gıda" ikinciliği alırken, 481 milyon 440 lira ile de AKA Otomotiv üçüncü sırada yer aldı.

2018 yılında 413,7 milyon ile 177,8 milyon TL bandında üretimden satış yapabilen şirketlerin girebildiği ISO İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasında bu bant 2019 sıralamasında 482,1 milyon ile 201,2 milyon TL arasında oluştu.

ISO İkinci 500'ün bu yılki listesine 104 yeni sanayi kuruluşu girdi. Bunlardan 43 tanesi ISO 500'den ISO İkinci 500'e düşen şirketlerden oluştu. Listeye geçen seneki ISO 1000 dışından giren yeni firma sayısı ise 61 oldu. 2018 yılının ISO İkinci 500 listesinden ISO 500'e çıkan firma sayısı ise 35 olarak gerçekleşti.

"ISO Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Kuruluşu-2019" araştırması, KOBİ ölçeğindeki sanayi kuruluşlarının bir anlamında röntgenini çekerken, bu şirketlerle ilgili tipki ISO 500'de olduğu gibi birçok önemli veriyi ortaya koyuyor. Bunlardan bazıları Türkiye'nin KOBİ'lerinin güçlü yönlerini, bazıları ise zayıf yönlerini göstermesi açısından önemli ve dikkat çekici.

ISO İkinci 500'ün bu yıl açıklanan verileri içinde gelecek adına umut veren konuların başında şirketlerin teknoloji, Ar-Ge ve ihracat performansları oldu.

Ar-Ge Harcamaları

Sanayi kesiminin rekabetçiliği için AR-GE hayati bir önem taşırken, 2019 yılındaki zorlu koşullara rağmen ISO İkinci 500 içerisinde daha çok sayıda kuruluşun AR-GE faaliyetlerine yöneldiği görüldü. 2017 yılında 188 olan AR-GE yapan kuruluş sayısı, 2018 yılında belirgin bir artışla 218'e çıkmıştı. 2019 yılında ise AR-GE yapan kuruluş sayısının 231 ile en yüksek seviyesine ulaştığı dikkat çekti.

Bu şirketlerin AR-GE harcamaları da 2019'da yüzde 44,6 oranında artarak 498,6 milyon TL'den 721,2 milyon TL'ye yükseldi. Aynı dönemde AR-GE harcamalarının üretimden satışlara oranı da yüzde 0,36'dan yüzde 0,46'ya çıktı. Söz konusu oran, ölçüm yapılan dönemin en yüksek seviyesine çıkması ve KOBİ'lerimiz inovasyon iştahının arttığını göstermesi açısından olumlu olarak değerlendirildi.

Devamı sayfa 32'de

Sayfa 30'un devamı

İkinci 500 Büyük Kuruluş Sıra No:		Kuruluşlar	Üretimden Satışlar (Net) (TL)
2019	2018		
1	-	Panasonic Life Solutions Elektrik San. ve Tic. A.Ş.	482.130.093
2	18	Kervan Gıda San. ve Tic. A.Ş.	482.054.047
3	-	AKA Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	481.439.818
4	-	Ozon Tekstil Konfeksiyon San. ve Tic. A.Ş.	476.833.041
5	-	Detay Gıda San. ve Tic. A.Ş.	475.786.951
6	47	Roteks Tekstil İhracat San. ve Tic. A.Ş.	474.986.301
7	57	Sampa Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	474.748.494
8	-	Bien Yapı Ürünleri Sanayi Turizm ve Ticaret A.Ş.	473.994.630
10	-	B-Plas Bursa Plastik Metal San. ve Tic. A.Ş.	472.131.370
11	-	Ulusoy Elektrik İmalat Taahhüt ve Ticaret A.Ş.	471.642.029
16	52	Coreal Alüminyum Kablo San. Tic. A.Ş.	467.401.461
22	19	Nemak İzmir Döküm Sanayi A.Ş.	458.035.702
24	50	Yorglass Cam San. ve Tic. A.Ş.	455.110.275
29	-	Kanca El Aletleri Dövme Çelik ve Makina Sanayii A.Ş.	451.156.716
30	-	Cevher Jant Sanayii A.Ş.	449.832.095
31	-	Ferro Döküm San. ve Dış Tic. A.Ş.	447.741.693
44	-	Arma Filtre Sistemleri San. ve Tic. A.Ş.	433.919.556
45	-	Teknika Plastik Teknik Kalıp Plastik San. ve Tic. A.Ş.	432.811.875
46	-	P.M.S. Metal Profil Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.	431.604.373
47	-	Erkunt Sanayi A.Ş.	431.534.671
49	-	Ermetal Otomotiv ve Eşya San. Tic. A.Ş.	429.396.770
50	134	Üntel Kabloları San. ve Tic. A.Ş.	429.375.521
53	17	Ermaksan Makina San. ve Tic. A.Ş.	425.527.625
55	41	Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayi A.Ş. (TÜLOMSAŞ)	425.413.253
59	156	Akwel Bursa Turkey Otomotiv A.Ş.	423.768.116
68	170	Has Çelik ve Halat San. Tic. A.Ş.	414.526.675
70	67	Yılmaz Redüktör San. ve Tic. A.Ş.	409.232.640
76	-	Sargözoğlu Hidrolik Makina ve Kalıp San. ve Tic. A.Ş.	404.518.838
81	194	Ak-Pres Metal Yedek Parça Makine San. ve Tic. A.Ş.	401.115.699
82	-	Rollmech Automotive San. ve Tic. A.Ş.	400.998.149
83	139	Mikropor Makina San. ve Tic. A.Ş.	400.175.572
92	175	Schott Orim Cam San. ve Tic. A.Ş.	393.562.687
93	-	TÜVASAŞ-Türkiye Vagon Sanayi A.Ş.	393.098.267
95	53	Akplas Plastik Kalıp San. ve Tic. A.Ş.	392.478.044
96	212	Nikel Paslanmaz Çelik San. ve Tic. A.Ş.	392.418.303
101	25	Demisaş Döküm Emaye Mamülleri Sanayi A.Ş.	387.843.287
102	13	Grammer Koltuk Sistemleri San. ve Tic. A.Ş.	386.900.818
103	148	Metal Matris San. ve Tic. A.Ş.	386.317.099
108	65	Feka Otomotiv Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	384.201.756
119	-	Çebitaş Demir Çelik Endüstrisi A.Ş.	375.571.844
128	29	Maysan Mando Otomotiv Parçaları San. ve Tic. A.Ş.	371.427.484
129	143	Argon Kimya San. ve Tic. A.Ş.	370.768.146
130	102	Pressan Madeni Eşya San. ve Tic. A.Ş.	370.651.379
132	173	Alfa Metal Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.	369.463.911
134	124	BPO B-Plas Plastic Omnium Oto.Plas. Yan San. A.Ş.	369.262.469
140	144	Gedik Kaynak San. ve Tic. A.Ş.	363.380.724
142	8	Tufan Endüstri Demir Çelik San. ve Tic. A.Ş.	362.903.551
147	54	Contitech Lastik San. ve Tic. A.Ş.	359.709.576
151	128	Çelikel Alüminyum Döküm İmalat San. ve Tic. A.Ş.	353.162.310
152	60	Assan Panel San. ve Tic. A.Ş.	352.998.372
162	200	Kirpart Otomotiv Parçaları San. ve Tic. A.Ş.	347.438.414
164	48	Parsan Makina Parçaları Sanayii A.Ş.	346.506.892
166	12	Hasparlak Çelik San. ve Tic. A.Ş.	345.545.454
171	235	Eurotec Mühendislik Plastikleri San. ve Tic. A.Ş.	340.761.861
178	140	Warmhaus Isıtma ve Soğutma Sist. San. Tic. A.Ş.	338.411.026
179	24	Akim Metal San. ve Tic. A.Ş.	338.138.824
198	125	Astaş Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.	324.980.920
199	149	Çelik Halat ve Tel Sanayii A.Ş.	324.833.613
208	231	VİG Metal San. ve Tic. A.Ş.	321.415.636

İkinci 500 Büyük Kuruluş Sıra No:		Kuruluşlar	Üretimden Satışlar (Net) (TL)
2019	2018		
214	255	Fil Filtre A.Ş.	317.941.589
215	176	Aydın Endüstri San. ve Tic. A.Ş.	317.893.411
216	+	Cansan Alüminyum Profil San. ve Tic. A.Ş.	317.744.278
223	80	Sanica Isı Sanayi A.Ş.	312.897.128
224	110	Çelsantaş Çelik Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	312.429.446
228	171	Akdaş Döküm San. ve Tic. A.Ş.	310.693.155
243	187	Atık Metal San. ve Tic. A.Ş.	303.985.525
244	386	Hatboru San. ve Tic. A.Ş.	303.984.575
258	58	Tümosan Motor ve Traktör Sanayi A.Ş.	300.100.924
273	+	Plastay Kimya San. ve Tic. A.Ş.	292.888.950
281	195	Kale Oto Radyatör San. ve Tic. A.Ş.	289.559.471
294	251	Ege Fren San. ve Tic. A.Ş.	284.688.124
297	189	Opet Fuchs Madeni Yağ San. ve Tic. A.Ş.	283.121.259
301	268	Erse Kablo San. ve Tic. A.Ş.	281.867.900
303	324	De-Ka Elektroteknik San. ve Tic. A.Ş.	281.426.171
304	318	E.G.O. Elektrikli Aletler Sanayi A.Ş.	280.673.435
305	310	Dalgakıran Makina San. ve Tic. A.Ş.	280.078.035
313	368	Belgin Madeni Yağlar Tic. ve San. A.Ş.	277.631.020
317	245	Erdoğanlar Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.	276.279.171
318	446	Esan Akümülatör ve Matzemeleri San. Tic. A.Ş.	275.698.835
319	426	Sami Soybaş Demir San. ve Tic. A.Ş.	274.114.372
322	+	Demirer Kablo Tesisleri San. ve Tic. A.Ş.	273.280.423
324	301	Elba Bant San. ve Tic. A.Ş.	272.842.478
329	418	Pirelli Otomobil Lastikleri A.Ş.	270.857.124
330	396	Alkim Alkali Kimya A.Ş.	270.769.499
331	296	VLE Elektronik Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	270.517.578
340	325	Ünal Kablo San. ve Tic. A.Ş.	265.263.594
342	270	Kablotek Kablo San. ve Tic. A.Ş.	264.889.785
343	271	Yavuz Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.	264.221.732
359	202	Alarko Carrier San. ve Tic. A.Ş.	259.003.036
361	243	Albond Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.	258.649.945
367	460	Hacı Ayvaz Endüstriyel Mamuller San. ve Tic. A.Ş.	255.394.923
375	316	Vaif Sanayii A.Ş.	253.534.848
376	378	Reçber Kablo A.Ş.	253.399.675
391	222	Zahit Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.	246.807.148
393	302	Erkunt Traktör Sanayii A.Ş.	245.834.061
394	335	Alce Elektrik San. ve Tic. A.Ş.	245.628.284
396	372	A-Plas Genel Otomotiv Mamülleri San. ve Tic. Ltd. Şti.	244.308.767
397	330	Birinci Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	244.119.118
408	+	Beno Plastik Ambalaj ve Kalıp San. Tic. Ltd. Şti.	240.472.121
409	+	Yıldız Pul Otomotiv Motor Parçaları Sanayi A.Ş.	240.454.249
411	417	Hema Otomotiv Sistemleri A.Ş.	240.098.260
414	443	Rekor Kauçuk San. ve Tic. A.Ş.	238.740.522
416	409	Kurtoğlu Bakır Kurgun Sanayi A.Ş.	236.863.315
421	457	Formieks Otomotiv Yan San. ve Tic. A.Ş.	234.477.937
425	449	Europen Endüstri İnşaat San. ve Tic. A.Ş.	233.059.237
426	394	CMK Kablo Elektrik Sanayi İç ve Dış Tic. Ltd. Şti.	231.931.056
427	+	As Çelik Döküm İşleme San. ve Tic. A.Ş.	231.114.857
430	+	Çelikoğlu Demir Çelik San. ve Tic. Ltd. Şti.	225.676.508
434	+	Ecoplas Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	224.891.169
435	480	İnter Abrasiv San. ve Tic. A.Ş.	223.459.325
436	299	Kros Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	223.137.363
444	258	Farel Plastik Elektrik ve Elektronik İmalat Sanayi A.Ş.	218.842.591
445	+	Turkuaz Kablo Taahhüt Tic. ve San. A.Ş.	218.752.978
461	420	Plastifay Kimya Endüstrisi A.Ş.	211.956.743
489	382	Fabal Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.	203.462.336
490	252	Sanlar Dış Ticaret Ltd. Şti.	202.792.767
493	366	Yıldız Kalıp San. ve Tic. A.Ş.	202.420.783
494	492	ZM Kablo San. ve Tic. A.Ş.	202.246.469

SUBCONTURKEY'in okuyucu profiline uyan sektördeki şirketler seçilmiştir / listelenmiştir.